

L'ÚS DISTINTIU DE LA MAJÚSCULA EN LLENGUA CATALANA: ANÀLISI D'UN CORPUS DE FONTS CONVENCIONALS APLICABLE A LA REDACCIÓ JURIDICOADMINISTRATIVA

Juan Jiménez-Salcedo*

«[...] el uso de la mayúscula tiene más valor reverencial que gramatical (lo tiene gramatical en alemán); puede decirse que es un signo psicológico. Podría despojarse a las letras mayúsculas de todo valor ortográfico y dejarlas convertidas en otro tipo de letra más y, como tal, restringir su uso al principio de los escritos y detrás de punto, y, gramaticalmente, no pasaría nada [...]»

(Moliner, 1984: vol. II, 372).

Resum

La llengua catalana disposa d'un corpus important d'obres sobre convencions gràfiques. La recerca s'ha centrat en el buidatge de fonts que contenen convencions relatives a l'ús de les majúscules, convencions susceptibles d'ésser emprades en l'àmbit de la redacció juridicoadministrativa. Les fonts analitzades estan en molts casos relacionades directament amb aquest tipus de redacció, però s'han estudiat igualment obres de referència general i llibres d'estil. Els resultats han estat classificats en els tipus de designacions següents: tractaments protocol·laris, càrrecs i dignitats, designació de persones fora de la documentació protocol·l·lària, entitats o organismes formalment constituïts, institucions, normes jurídiques i documentació administrativa. La discussió dels resultats presenta alguns elements de reflexió analitzats al corpus: l'ús de l'antonomàsia conceptual i l'aplicació del principi de singularitat semàntica com a regles d'escriptura dels noms de càrrecs, la problemàtica de la constitució formal dels organismes i entitats i les seves repercussions en l'ús de la majúscula, el paper desenvolupat per les excepcions de designació (els correferents, les designacions abreujades o incompletes i els plurals aglutinadors), l'ambigüïtat del concepte d'institució i les seves conseqüències gràfiques i les diferències entre les fonts pel que fa a la denominació dels instruments jurídics.

Paraules clau: Llengua catalana; llenguatge juridicoadministratiu; majúscula; tractaments protocol·laris; càrrecs; organismes; institucions; normes jurídiques; documentació administrativa.

THE DISTINCTIVE USE OF CAPITAL LETTERS IN THE CATALAN LANGUAGE: AN ANALYSIS OF A CORPUS OF SOURCES ON CONVENTIONS APPLICABLE TO LEGAL AND ADMINISTRATIVE WRITING

Abstract

The Catalan language possesses a significant corpus of works on writing conventions. Our research has concentrated on a data extraction from the sources covering conventions on the use of capital letters, conventions that are likely to be employed in the field of legal and administrative writing. The sources analysed are often directly associated with this type of writing, but we have also studied general reference works and style guides. The results have been classified under the following headings: formal treatments, job titles and dignitaries, the designation of persons outside of formal documentation, formally constituted undertakings or bodies, institutions, legal regulations and administrative documentation. Discussion of the results offers some items for reflection: the use of conceptual antonomasia and the application of the principle of semantic singularity as rules for the writing of job titles, the issue of the formal constitution of bodies and undertakings and its repercussions in the use of capital letters, the roles played by exceptions to naming rules (coreferencing, abbreviated or incomplete designations, unifying plurals), the ambiguity of the concept of 'institution' and its implications for writing and the differences between sources in terms of the naming of legal instruments.

Keywords: Catalan language; legal and administrative language; capital letters; formal treatment; job titles; bodies; institutions; legal regulations; administrative documentation.

* Juan Jiménez Salcedo, professor del Departament de Traducció i Filologia de la Universitat Pablo de Olavide, de Sevilla, i del Departament d'Espanyol de la Universitat de Mons (Bèlgica). Professor extern a la Universitat Jaume I de Castelló. Membre del grup de recerca consolidat "Plurilingüisme i Educació" (2014-SGR-208) de la Universitat de Lleida. jimsal@upo.es

Article rebut el 02.06.2017. Avaluació cega: 13.06.2017. Data d'acceptació de la versió final: 22.09.2017.

Citació recomanada: JIMÉNEZ SALCEDO, Juan. «L'ús distintiu de la majúscula en llengua catalana: anàlisi d'un corpus de fonts convencionals aplicable a la redacció juridicoadministrativa». *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, núm. 68, 2017, p. 117-142. DOI: [10.2436/rld.i68.2017.2988](https://doi.org/10.2436/rld.i68.2017.2988).

Sumari

1 Introducció

2 La varietat de fonts convencionals dins i fora de l'àmbit del llenguatge juridicoadministratiu català

3 Metodologia i presentació del corpus

4 Resultats de l'anàlisi de les fonts

4.1 L'ús demarcatiu i l'ús distintiu de les majúscules

4.2 Tractaments protocol·laris i designació de càrrecs i dignitats

4.3 Designació de persones fora de la documentació protocol·lària

4.4 Designació d'entitats o organismes formalment constituïts

4.5 Denominació d'institucions

4.6 Denominació de normes jurídiques i documentació administrativa

5 Discussió

6 Conclusions

Bibliografia

Recursos en línia

1 Introducció

L'ús de la majúscula en la redacció juridicoadministrativa està impregnat de convencions alienes a la norma lingüística. Es tracta d'aquest valor «reverencial» del qual parla Maria Moliner a l'entrada «mayúsculo/a» del seu *Diccionario de uso del español*. Efectivament, si s'apliquessin estrictament els principis normatius, la majúscula tindria una presència força limitada en les llengües romàniques, però la majúscula compleix en realitat una funció de marcadore gràfic imprescindible en el cas de la redacció juridicoadministrativa: subratlla el paper de les institucions, marca les designacions (protocol·làries o no) de càrrecs i institucions, delimita la denominació dels instruments normatius i de la documentació administrativa en general... La llengua catalana disposa d'un nombre remarcable de fonts convencionals en les quals es prescriuen una multitud d'usos de les majúscules: en aquest article s'analitzaran les disposicions aplicables a l'àmbit juridicoadministratiu.

Després d'una introducció sobre el concepte de llenguatge juridicoadministratiu i de la presentació del corpus i de la metodologia d'anàlisi, l'article abordarà una distinció essencial per al tema d'estudi: la diferència entre l'ús demarcatiu i l'ús distintiu de les majúscules. Precisament l'ús distintiu —el que té valor «reverencial»— és el que s'analitzarà amb deteniment al llarg de l'article, amb el focus en diverses designacions: tractaments protocol·laris, càrrecs i dignitats, designació de persones fora de la documentació protocol·lària, entitats o organismes formalment constituïts, institucions, normes jurídiques i documentació administrativa. S'explicitaran les prescripcions que les fonts preveuen per a aquests tipus de denominacions, amb algunes conclusions parcials la finalitat de les quals serà aïllar els elements prescriptius comuns entre les fonts, abans de passar a una secció de discussió dels resultats i unes conclusions.

2 La varietat de fonts convencionals dins i fora de l'àmbit del llenguatge juridicoadministratiu català

La forma composta *juridicoadministratiu* fa referència a dos tipus de llenguatges específics o tecnolectes —és a dir, els llenguatges propis d'una disciplina tècnica amb especificitat temàtica com és el dret (Duarte & Broto, 1990: 11)—, que usen una terminologia i una fraseologia comunes, relatives a dos àmbits d'aplicació pròxims —l'administració i la justícia. Per mitjà d'aquests llenguatges es produeix, d'una banda, la documentació administrativa, redactada en allò que Duarte, Alsina & Sibina (2002: 11) anomenen «tecnolecte de l'Administració» —amb totes les seves variants segons els diferents sectors de l'Administració pública (Martínez Bargueño *et al.*, 1991: 28)—, però també es redacta la normativa (UJI, 2009: 145) i es produeixen els actes de realització del dret, segons la definició de discurs jurisdiccional de Cornu (2005: 333). La varietat de finalitats comunicatives de la documentació jurídica mostra l'heterogeneïtat d'aquest tipus de llenguatge, que va de la performativitat de la norma escrita al valor metalingüístic —segons la definició de Wroblewski, citat per Duarte (1995: 12)— del llenguatge dels juristes (jutges, advocats, notaris, etc.): la llei crea la norma mitjançant la paraula i aquesta paraula és objecte d'anàlisi per mitjà d'altres paraules, que ja no tenen el mateix valor performatiu. Dins d'aquest binomi creació-interpretació, sempre des del llenguatge com a eina fonamental del dret, el llenguatge juridicoadministratiu no s'estableix com a llenguatge d'especialitat aïllat de la resta de llenguatges, sinó que forma part d'un continuïum que comparteix elements amb altres tecnolectes i que té com a base normativa la forma culta de la llengua, en el cas que ens pertoca, de la llengua catalana. Per això, les fonts convencionals que s'analitzaran no tracten exclusivament del llenguatge juridicoadministratiu, sinó que es refereixen també a qüestions aplicables a la llengua general, indestriables de l'objecte d'estudi d'aquest article. El que s'ha fet aquí és extreure principis i convencions no exclusivament tecnolectals que són aplicables a l'àmbit específic del llenguatge juridicoadministratiu.

Aquest tipus de llenguatge, que es basa en la forma estàndard de la llengua corresponent (Duarte, Alsina & Sibina, 2002: 25), es caracteritza, doncs, per un alt nivell de formalitat i per l'ús d'una terminologia específica caracteritzada per la precisió, així com pel caràcter eminentment funcional (Duarte & Broto, 1990: 11-12). Resulta obvi indicar que el llenguatge jurídic es produeix principalment en la seva forma escrita, raó per la qual és important que s'hi respectin un seguit de convencions gràfiques en llengua catalana. Aquest article se centra en un àmbit específic d'aquestes convencions, com ara l'ús de les majúscules.¹ Per això s'analitzarà

1. S'entén aquí *majúscula* com a allò que, des d'un punt de vista tipogràfic, es denomina *capital gran*. La distinció entre capitals grans (majúscules) i capitals petites (versaletes) (Joseph, 1991: 200) no és pertinent per l'objecte d'anàlisi d'aquest article, per la qual

un corpus d'obres que contenen prescripcions sobre usos convencionals específics, obres que, com s'acaba de remarcar, no es refereixen exclusivament a l'àmbit juridicoadministratiu.

La majoria de les qüestions relacionades amb aquest tema, que s'analitzen en les fonts proposades, llevat de l'ús demarcatiu de les majúscules —és a dir, l'ús condicionat per la posició de la paraula dins del text—, no són normatives, sinó que es refereixen a convencions gràfiques pròpies dels contextos en els quals les majúscules i les minúscules es fan servir (Solà, 1995: 8). Aquesta circumstància explica la profusió de fonts, ja que es tracta d'una qüestió inherent a la redacció, traducció i revisió de textos. També explica en part la varietats dels preceptes expressats per aquestes fonts, ja que l'òrgan del qual emana la font té orientacions pròpies derivades de la seva naturalesa. Així, el tractament de les majúscules d'un manual de llenguatge judicial no serà igual que el del llibre d'estil d'un diari: mentre que el primer és més conscient, per exemple, de la singularització dels òrgans administratius, el segon tendirà més a un ús funcional de les convencions; això hauria de donar com a resultat que s'utilitzessin més sovint les majúscules en el primer cas i les minúscules en el segon (Mestres, 1995: 134), la qual cosa no sempre es compleix, com es tindrà l'oportunitat de veure en aquestes pàgines. Tot i això, malgrat la gran diversitat de fonts i, per tant, d'orientacions pel que fa a l'explicitació de les convencions, existeix un cert consens sobre les tendències generals i és possible extreure de l'anàlisi uns criteris simplificats, com es veurà en les conclusions parcials dels epígrafs 4.2 a 4.6 i, sobretot, a la secció de discussió de l'article. Aquesta contribució té també un altre objectiu, aquest doble: d'una banda, donar fe de la varietat de fonts que, de manera exclusiva o no, contenen disposicions relatives a convencions gràfiques en llengua catalana i, de l'altra, fornir una panoràmica general del que expressen aquestes fonts sobre l'ús de les majúscules i la seva aplicació a l'àmbit del llenguatge juridicoadministratiu.

3 Metodologia i presentació del corpus

L'objectiu d'aquest article serà, doncs, analitzar les prescripcions fetes per diferents fonts que contenen convencions formals i d'estil sobre l'ús de les majúscules, prescripcions generals o específiques amb aplicació al llenguatge juridicoadministratiu. Les convencions relatives a l'ús de les majúscules² pertanyen a les intervencions que el redactor, traductor o revisor realitza sobre els aspectes gràfics del text, aspectes de tipus convencional, diferents dels referits a la gramàtica, la varietat o el registre (Costa & Nogué, 2006: 65). Aquests professionals de la llengua tenen al seu abast un nombre considerable d'obres de consulta (Mestres & Trias, 2015: 17): no es tracta exclusivament d'obres destinades de manera específica a l'àmbit juridicoadministratiu, però moltes d'elles ofereixen solucions per als problemes que el professional d'aquest camp pot haver de resoldre en la seva praxi. El corpus s'ha constituït, doncs, no només amb obres de l'àmbit juridicoadministratiu, sinó també amb treballs susceptibles d'emetre prescripcions respecte de l'ús convencional de les majúscules en el context de la redacció, la correcció i la traducció juridicoadministrativa.

Tret d'algunes pàgines web, la majoria de les fonts han estat editades en format de paper, tot i que puguin existir versions en PDF accessibles en línia. Al contrari del que van fer Mestres & Trias (2015), el criteri d'accessibilitat no s'ha tingut en compte en la constitució del corpus, ja que l'objectiu de l'article no és pas establir un catàleg d'obres de referència, sinó descriure les prescripcions sobre un aspecte convencional específic que contenen aquestes obres i permetre així de posar a l'abast una panoràmica de les disposicions emeses per aquests treballs en matèria d'ús de les majúscules, disposicions escollides en funció de la seva aplicabilitat a l'àmbit juridicoadministratiu.

Formen part del corpus un seguit de llibres d'estil institucionals, com ara el del Col·legi d'Enginyers Tècnics Industrials de Barcelona (Vargas, 2001) i el de l'Institut Català de la Salut (ICS, 1996), així com els llibres

cosa es parlarà únicament de *majúscules*, terme emprat en oposició a *minúscules*.

2. Per alleugerir el text, hom parlarà d'ús de les majúscules, però resulta evident que aquest ús es indistricable del de les minúscules. L'enfocament adoptat al llarg d'aquest article serà obligatòriament dual, ja que és impossible definir les convencions d'ús de les majúscules sense fer referència a la no-majúscula, és a dir, la minúscula.

d'estil dels ajuntaments de Mataró (Mataró,³ 2001), Tarragona (Tarragona,⁴ 2009), Palafrugell (CNLG,⁵ 2013) i, sobretot, Barcelona (Solà, 1995), una de les entitats més rellevants en termes de normalització del llenguatge administratiu català pel nombre dels seus treballadors i pel dels usuaris dels serveis que proposa a la ciutadania; a més, en aquest cas cal subratllar el fet que les autoritats municipals de Barcelona van encarregar la preparació de l'obra a Joan Solà, figura de referència en l'àmbit de l'ortotipografia de la llengua catalana. També forma part del corpus el Llibre d'estil de la Diputació de Barcelona (Tena, 2016), obra de recent publicació i de referència d'una de les administracions més importants del país.

També s'han buidat obres publicades pels serveis de llengua d'algunes universitats del territori lingüístic, ja que proposen solucions sobre l'ús de les majúscules en la documentació de les administracions universitàries, principis aplicables a altres àmbits (UB,⁶ 1992; SLUV,⁷ 2005; UJI,⁸ 2009; UdG,⁹ 2010; UOC,¹⁰ 2011), així com llibres d'estil més relacionats amb contextos professionals específics, no necessàriament vinculats amb el món del dret o de l'Administració, però que contribueixen a la normalització de les convencions gràfiques en llengua catalana, com es el cas del *Manual d'estil de la Ciutat Sanitària i Universitària de Bellvitge* (Casanovas *et al.*, 1997). Per la informació que forneixen sobre algunes qüestions puntuals d'ús de les majúscules, s'han inclòs al corpus els criteris de redacció de les proves d'accés a la universitat (Sol, Campamà & Mestres, 2016), preparats pel Servei Editorial i el Servei de Correcció Lingüística de l'Institut d'Estudis Catalans.

De manera evident, s'han extret les referències a les convencions gràfiques de manuals especialitzats de l'àmbit jurídic i administratiu (Duarte, Alsina & Sibina, 2002; SLAJ,¹¹ 2006; Triadú & Franquesa, 2010; Justícia,¹² 2013; AVL,¹³ 2016), judicial (Estopà & García, 2003) i de tècnica legislativa (Mestres, 1995;¹⁴ Parlament,¹⁵ 2014¹⁶), però també de manuals generals de redacció i estil en llengua catalana amb prescripcions interessants per al tema d'estudi d'aquest article (Ruaix, 1997; Amadeo & Solé, 2012), així com treballs de caire normatiu (AVL,¹⁷ 2006). Un manual específic sobre l'ús de les majúscules, adreçat en aquest cas a l'Administració de la Generalitat de Catalunya i considerat com a text de referència, forma també part del corpus (DGPL,¹⁸ 2016). Resulta igualment interessant esmentar el cas de Hernández *et al.* (2006), manual destinat a una administració concreta, el Govern de les Illes Balears, i que precisament pel fet d'estar destinat a un cos administratiu amb diversitat de competències com pot ésser el govern d'una comunitat autònoma de l'Estat, abasta diferents àmbits pertinents dins del llenguatge juridicoadministratiu, com ara els criteris

3. Aquesta forma designa el Departament de Presidència (de l'Ajuntament de Mataró), indicat com a autor a la bibliografia final de l'article. Totes les indicacions d'autoria que es troben a la bibliografia s'indiquen en nota a peu de pàgina en aquesta secció quan no hi ha coincidència entre la menció Harvard i la referència bibliogràfica al final de l'article. No s'han posat les formes senceres dels noms d'organismes ja que resultarien massa llargues dins dels parèntesis de citació Harvard i entrebancarien la lectura del text. S'ha optat per aquesta estratègia per tal de facilitar la lectura d'un article en el qual hi ha moltes referències al corpus que s'està analitzant.

4. Es tracta del Servei de Política Lingüística de l'Ajuntament de Tarragona.

5. Centre de Normalització Lingüística de Girona. En aquest cas no es fa servir el nom de la ciutat, ja que els serveis lingüístics del seu ajuntament no figuren com a entitats autores de l'obra.

6. Servei de Llengua Catalana de la Universitat de Barcelona.

7. Serveis Lingüístics de les Universitats Valencianes.

8. Servei de Llengua i Terminologia de la Universitat Jaume I.

9. Servei de Llengües Modernes de la Universitat de Girona.

10. Servei Lingüístic de la Universitat Oberta de Catalunya.

11. Servei Lingüístic de l'Àmbit Judicial del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya.

12. Departament de Justícia.

13. Acadèmia Valenciana de la Llengua.

14. El que fa Mestres (1995 : 134-135) és adaptar les prescripcions de l'obra de referència DGPL (2016) a la redacció de normes articulades. Evidentment l'edició consultada per l'autor no va ser la del 2016, sinó la segona edició (1992), que no forma part del corpus d'aquest article perquè conté previsions que han quedat obsoletes després de la publicació de les dues edicions posteriors.

15. Serveis d'Assessorament Lingüístic del Parlament de Catalunya.

16. En termes generals, aquest manual de redacció afirma seguir igualment els principis enunciats a DGPL, 2016. Evidentment no es refereix a l'edició del 2016, sinó a la tercera edició del 2004, editada per la Secretaria de Política Lingüística i que no forma part del corpus d'aquest article perquè hi ha hagut una edició posterior.

17. Aquesta forma abreujada designa l'Acadèmia Valenciana de la Llengua. La *Gramàtica normativa valenciana* conté una secció sencera d'ortografia dins de la qual hi ha un breu epígraf dedicat a la majúscula distintiva.

18. Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya. S'ha incorporat al corpus només la 4a edició per tractar-se de la més recent i actualitzada. Aquesta obra de referència va tenir 3 edicions anteriors, el 1989, el 1992 i el 2004.

de redacció administrativa, el model de llengua, els criteris ortotipogràfics de redacció, els diferents tipus de documentació administrativa, l'estructura de les normes articulades o els criteris convencionals d'escriptura. Un cas similar pel que fa a la seva finalitat, encara que amb resultats diferents, és GM¹⁹ (2016), editat per la Generalitat Valenciana, més centrat, però, en qüestions específiques de normativa (ortografia, morfologia, lèxic, toponímia del País Valencià), tot i que, de manera poc sistemàtica, inclou igualment algunes qüestions d'estil i relatives a convencions formals, entre les quals es troba l'ús de les majúscules.²⁰

Malgrat que s'ha donat prioritat a les fonts impreses, formen igualment part del corpus dos portals d'internet amb informació convencional: l'Optimot i l'ÉsAdir²¹. S'han buidat també llibres d'estil amb finalitats editorials (UPC,²² 1996; Sangles, 2010; IEC,²³ 2016) i llibres d'estil de mitjans de comunicació, tant escrits com audiovisuals, així com d'una agència de notícies (*Avui*,²⁴ 1997; *El Periódico*, 2002; Ferré, 2007; Corominas, 2008; Ferré & Nogué, 2010; Picó & Ramon, 2010). S'han triat aquestes fonts per l'exploració que fan de les qüestions de fixació de convencions escrites adients per a l'expressió del llenguatge periodístic, els principis del qual, si més no pel que fa a les convencions que són objecte del present article, són aplicables a l'àmbit juridicoadministratiu. L'exploració d'aquestes fonts resulta pertinent perquè s'hi preconitza un model mixt de llengua que no sols té com a referència el cànon establert per la llengua literària, sinó que mira d'integrar determinats usos habituals, que no pel fet d'ésser habituals es poden considerar menys genuïns (*Avui*, 1997: 8). La pretensió de modernització d'aquestes fonts periodístiques és aplicable també a les fonts que tracten sobre qüestions més estretament relacionades amb l'àmbit juridicoadministratiu, raó per la qual la seva integració en el corpus d'anàlisi ha semblat pertinent.

Evidentment, també s'ha consultat l'opuscle de Lacreu & Domingo (1996) sobre l'ús de majúscules i minúscules, així com algunes obres més generals amb previsions sobre usos gràfics (Pujol & Solà, 1995; Badia *et al.*, 1997; Mestres *et al.*, 2007²⁵) i dos manuals de puntuació (Arana & Vilana, 1990; Sitjà, 2002): en aquest cas, com més amunt els llibres d'estil editorials, tampoc no es tracta d'obres específiques sobre el llenguatge juridicoadministratiu, però sí que són treballs amb prescripcions aplicables a l'àmbit d'estudi d'aquest article.

És evident que els treballs analitzats no estableixen els seus preceptes *ex nihilo* i que molts d'ells remetent a obres de referència que també formen part del corpus. Això està relacionat amb el mateix procés de preparació de les obres. Per exemple, la proposta inicial del grup de treball que va elaborar la primera edició de DGPL (2016) el 1989 es va basar en un document elaborat i aportat pel Servei de Publicacions del Parlament de Catalunya com a material d'estudi i debat. Posteriorment, aquest opuscle va ser el punt de partida de Mestres *et al.* (2007) i de IEC (2016). D'altra banda, aquests treballs inclouen de vegades llistes de referències per als lectors que desitgin aprofundir en aquest àmbit, però és difícil saber fins a quin punt aquestes obres han estat realment consultades durant la fase de preparació dels treballs, ja que en general és poc usual que se citin les fonts de manera sistemàtica. És precisament en aquest joc de miralls entre les diferents fonts com es constitueix aquesta massa de coneixement sobre les convencions formals en llengua catalana. D'aquesta

19. Aquesta forma abreujada designa la Direcció General de Política Lingüística i Gestió del Multilingüisme de la Generalitat Valenciana. S'adopta la forma GM perquè no hi hagi confusió amb DGPL, que es refereix a la Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya, entitat autora tal com s'indica a la nota 18.

20. Tot i que es tracta d'un manual d'orientacions obligatori per a l'Administració de la Generalitat Valenciana, resulta una obra d'aplicació limitada dins de l'àmbit del llenguatge administratiu, ja que moltes de les prescripcions que conté no són específiques d'aquest camp sinó de la llengua general. En aquest sentit, té molta més aplicació directa AVL (2016) que, a més de contenir els models de documents administratius, conté tot un bloc de convencions gràfiques, així com d'altres qüestions d'estil problemàtiques en l'àmbit juridicoadministratiu, com ara els criteris de traducció castellà-català, els tractaments protocol·laris, l'ús no sexista del llenguatge, la toponímia del País Valencià i una llista d'estats, capitals i gentilicis del món.

21. Tot i que apareix esmentat a la bibliografia final, no es pot considerar la web Crítèria com una font primària, ja que funciona com un repositori dels documents de criteris generats pel Servei de Correcció Lingüística i per la Unitat de Correcció del Servei Editorial de l'Institut d'Estudis Catalans, documents que se citen directament si escau.

22. L'abreviació UPC remet al Servei de Llengües i Terminologia de la Universitat Politècnica de Catalunya. S'ha separat aquesta obra dels manuals d'estil de les universitats del territori lingüístic, ja que es refereix exclusivament a la preparació de textos docents.

23. Aquesta forma abreujada designa l'Institut d'Estudis Catalans. En aquest cas, es tracta d'un document de criteris d'ús preparat en principi amb vista a la redacció del *Diccionari de la llengua catalana*, però que posteriorment s'ha aplicat a tots els textos publicats per l'IEC. El document ha estat esmenat diverses vegades, la darrera el 2016.

24. A la bibliografia de l'article, l'autoria d'aquesta font apareix designada com a diari *Avui*.

25. Encara que existeix una edició del 2009 d'aquesta obra, malauradament no s'hi ha pogut tenir accés durant la fase de preparació de l'article.

anàlisi es pot extreure, com es veurà en aquest article, un conjunt de preceptes força variats, precisament perquè la construcció de convencions gràfiques, en aquest cas en l'àmbit juridicoadministratiu, té a veure amb la concepció que es pot tenir de les institucions, dels instruments legals, dels textos de naturalesa jurídica, etc.

Si no es té en compte Arana & Vilana (1990), que no és una obra sobre convencions d'estil sinó un manual de puntuació, es pot considerar que la periodització del corpus comença el 1992 amb el treball del Servei de Llengua de la Universitat de Barcelona (UB, 1992), precisament sobre l'ús de les majúscules i les minúscules. Tot i poder considerar-se com un treball superat, fins i tot obsolet atès el desenvolupament ulterior de la literatura sobre convencions gràfiques en llengua catalana, s'ha preferit mantenir-lo dins del corpus perquè les previsions que s'hi fan sobre l'ús de les majúscules, aplicables a l'àmbit juridicoadministratiu, no contradueixen els preceptes generals que es troben en la literatura més recent. Aquesta consideració pot aplicar-se igualment a altres obres d'aquesta època, com ara Lacreu & Domingo (1996), UPC (1996) i Badia *et al.* (1997).

D'altra banda, durant aquesta mateixa dècada van aparèixer dues obres de referència, com són l'*Ortografia* de Pujol & Solà (1995) i el *Llibre d'estil* de l'Ajuntament de Barcelona (Solà, 1995). Malgrat que són obres amb més de vint anys, es tracta de treballs amb una qualitat formal i una densitat en la descripció dels fenòmens que no es poden negligir a l'hora d'establir un corpus sobre convencions gràfiques. La resta d'obres han estat publicades a partir del 2000 i arriben fins al 2016. Així doncs, el corpus té una extensió cronològica considerable, però la major concentració de treballs s'observa en la dècada dels 2000, principalment durant els darrers 10 anys de periodització del corpus, amb referències com ara Hernández (2006), Mestres (2007), Sangles (2010), Justícia (2013), Parlament (2014), AVL (2016), DGPL (2016), IEC (2016) i Tena (2016).

Pel que fa a la presentació formal de l'article, la cursiva es fa servir per indicar els exemples, tots extrets de les fonts. S'evita qualsevol confusió perquè el tipus de lletra no és un dels paràmetres d'anàlisi d'aquest article. Les referències a les fonts es faran segons el model Harvard dins del cos del text; com de vegades un mateix precepte es troba inclòs en un seguit de fonts, es posaran les referències a peu de pàgina per tal de facilitar la lectura de l'article quan es faci referència a quatre fonts o més.

A més de fer palesa la varietat de fonts convencionals que existeix en català i l'aplicació que aquestes poden tenir en l'àmbit de la redacció juridicoadministrativa, l'article vol donar de manera sintètica algunes pautes generals sobre l'ús distintiu de les majúscules. Per això, al final de cadascú dels epígrafs 4.2 a 4.6 es donarà un seguit de conclusions pràctiques de caire prescriptiu. Els epígrafs desenvoluparan la problemàtica de definició de les convencions, però aquestes conclusions seran una mena de mínim comú entre els criteris expressats en les fonts analitzades. Per establir aquestes conclusions, es tindrà en compte allò que descriuen les fonts de manera comuna i que es pot simplificar en una convenció clara i precisa. La intenció d'aquestes conclusions no és pas generar nova prescriptiva, ja que aquesta està de sobra continguda en les fonts analitzades, sinó proposar uns paràmetres convencionals generals que serveixin també per a reflexionar sobre la problemàtica de l'establiment de les convencions gràfiques en llengua catalana i l'aplicació d'aquestes a la redacció juridicoadministrativa, reflexió que es desenvoluparà en el capítol de discussió de l'article.

4 Resultats de l'anàlisi de les fonts

4.1 L'ús demarcatiu i l'ús distintiu de les majúscules

Des del punt de vista de l'ús, les fonts estableixen una diferència essencial entre l'ús demarcatiu —que té a veure amb la posició de la paraula (les *majúscules per posició*, segons la nomenclatura de Solà (1995: 70) i Pujol i Solà (2011: 137) o majúscules amb *funció demarcativa*, segons Mestres (1995: 135), Hernández *et al.* (2006: 288-290) o Mestres *et al.* (2007: 281), entre d'altres)— i l'ús distintiu o d'*especificació*,²⁶ és a dir, el que està condicionat per la funció de la paraula, per la seva naturalesa de nom propi (Ruai, 1997: 162; Pujol & Solà, 2011: 139) dins del text (UJI, 2009: 185)²⁷ i, per tant, per convencions que no tenen a veure amb qüestions gramaticals (Justícia, 2013: 39).

26. Mestres, 1995: 135; Solà, 1995: 74; Casanovas *et al.*, 1997: 41; Mestres *et al.*, 2007: 281; UJI, 2009: 185; IEC, 2016: 6; AVL, 2016: 111.

27. Segons indiquen Amadeo & Solé (2012: 230), les majúscules tenen quatre finalitats essencials: delimitar, demarcar, distingir i destacar.

L'ús demarcatiu de la majúscula és comú a tots els tipus de llenguatges d'especialitat existents en llengua catalana. Més enllà dels casos evidents²⁸ —«la primera lletra que ve després d'un punt, a l'inici de citació i a inici de numeració que no sigui marcat per un guió»²⁹ (Mestres, 1995: 135)³⁰—, les fonts analitzades reflecteixen un ús específic del llenguatge juridicoadministratiu, com és la presència de la conjunció *que* amb majúscula inicial després de paraules clau de la documentació administrativa, com ara les formes conjugades —emprades en capitals— dels verbs *sol·licitar*, *certificar* i *demanar* quan aquestes van seguides de dos punts (CERTIFICO: Que...; SOL·LICITO: Que...),³¹ però també amb altres fórmules fixes —com ara *atès que*, *vist o faig constar*— emprades en certs documents administratius, després de les quals es fa servir la majúscula encara que no hi hagi dos punts entre la fórmula i la proposició que aquesta introdueix. Aquest principi es caracteritza també pel fet que la fórmula fixa en aquest tipus de textos presenta sempre alguna mena de peculiaritat tipogràfica, per exemple, el tipus o la mida de lletra o la seva posició dins de l'organització general del text (Solà, 1995: 73).

D'altra banda, en la correspondència administrativa s'aplica el principi general demarcatiu que consisteix a continuar amb majúscula després de la salutació inicial —hi hagi després d'aquesta dos punts o coma³²—, ja que es considera principi de línia i paràgraf (Ruai, 1997: 159).

També s'ha de tenir en compte el criteri d'ús sistemàtic de la minúscula en els elements secundaris de les denominacions objecte d'estudi,³³ el qual remet a una norma eminentment ortogràfica. Solà (1995: 70) entén com a secundaris els articles, les preposicions, les conjuncions i altres partícules que serveixen per a articular aquestes denominacions i que només podrien escriure's en majúscula si els correspongués per la seva posició en el text. El cas de la conjunció *que* amb majúscula inicial, esmentat més amunt, correspon a un ús demarcatiu, ja que és l'inici d'una nova oració, però també forma part d'una convenció textual perquè introdueix la pretensió de la persona que signa el document.

Si l'ús demarcatiu ofereix en general pocs problemes d'aplicació, l'ús distintiu de les majúscules —que reflecteix característiques pròpies del llenguatge juridicoadministratiu— pot resultar més complex o vacil·lant (Sangles, 2010: 85) i ha d'ésser, doncs, analitzat amb molt de deteniment perquè depèn del que es consideri com a nom propi. Aquesta consideració és sempre convencional, ja que denota l'atribució de característiques distintives a la denominació escrita en majúscula (Mestres *et al.*, 2007: 281). Endemés, la funció distintiva hauria de basar-se en la formulació de regles com més generals millor que permetrien reduir el nombre de casos particulars (IEC, 2016: 6), cosa que no sempre es fàcil tenint en compte el ventall d'excepcions i casos específics. Cal no oblidar, d'altra banda, que una de les finalitats de les prescripcions d'aquestes fonts és evitar un ús excessiu de les majúscules (UOC, 2011: 119), ús que pateix especialment el llenguatge objecte del present estudi. Precisament una de les funcions principals de les majúscules en aquest tecnolèct és la d'establir una distinció en el sentit d'una paraula, que s'individualitza perquè no s'entengui com un nom comú (Duarte, Alsina & Sibina, 2002: 136). Els apartats següents d'aquesta secció estaran, per tant, dedicats a analitzar el tractament de la majúscula distintiva dins de les obres del corpus i la seva aplicació en l'àmbit juridicoadministratiu.

28. Per a una llista completa dels usos demarcats de la majúscula en català, *vid.* DGPL, 2016: 11-13; Tena, 2016: 141-143.

29. Pel que fa a les enumeracions, AVL (2016: 113-114) dona un criteri més específic per triar l'ús de la minúscula o la majúscula. La minúscula es faria servir en les enumeracions formades per paraules o sintagmes nominals curts, mentre que la majúscula s'empraria en les enumeracions amb oracions o sintagmes nominals llargs.

30. Correspondria a les obres normatives establir els usos de la majúscula amb funció demarcativa. La nova gramàtica de l'IEC, publicada el novembre del 2016, no conté secció d'ortografia, ja que aquesta es publica de manera separada, com fa la RAE respecte de l'ortografia castellana. Respecte a aquesta qüestió, cal remarcar que l'*Ortografia* de la RAE tracta tant de la funció demarcativa de la majúscula com de la funció distintiva d'aquesta. Pel que fa al català, podem esmentar els casos de majúscula demarcativa llistats per AVL (2006: 55-56): a principi de paràgraf, després de punt, després dels signes d'interrogació i d'exclamació i després de punts suspensius.

31. Arana & Vilana, 1990: 36; Solà, 1995: 61; Mataró, 2001: 32; Vargas, 2001: 252-253; SLAJ, 2006: 174; UJI, 2009: 186; Triadú & Franquesa, 2010: 40; AVL, 2016: 113. UJI (2009) i AVL (2016) fan servir les formes conjugades pròpies de la varietat valenciana: EXPOSE, CERTIFIQUE, DECRETE i SALUDE.

32. Cal recordar que, al contrari del que estableix la norma en castellà (RAE, 2010: 363; Martínez de Sousa, 2014: 325), les fonts catalanes sí que admeten la coma com a signe vàlid per separar la salutació del cos de la carta (Solà, 1995: 55, Sitjà, 2002: 17; Triadú & Franquesa, 2010: 33).

33. Badia *et al.*, 1997: 599; Estopà & García, 2003: 127; SLAJ, 2006: 173; Amadeo & Solé, 2012: 230.

4.2 Tractaments protocol·laris i designació de càrrecs i dignitats

Les fonts semblen estar d'acord en el fet que el català jurídic i administratiu ha de tendir a la reducció dels tractaments protocol·laris com una manera de constituir un tecnolecte modern i democràtic. Tot i que són les normes legals les que imposen un determinat tractament protocol·lari,³⁴ el qual sempre està relacionat amb el càrrec que ocupa o la categoria que correspon a una determinada persona (Estopà & García, 2003: 23),³⁵ ha de fer-se'n un ús limitat a la documentació protocol·lària (saluda, invitació, diplomes, etc.) o a actes solemnes de representació pública (inauguracions, invitacions, discursos, lliurament de premis, banquets, etc.³⁶). Així mateix, han d'evitar-se fórmules d'afalac i de submissió impròpies d'una societat igualitària (Estopà & García, 2003: 22; SLAJ, 2006: 12; Parlament, 2010: 2).

Tenint en compte aquesta precaució inicial, el principi general és que els tractaments protocol·laris s'escriuen sempre amb majúscula inicial en tota la seqüència quan són tractaments compostos.³⁷ Les dues estructures possibles segons les fonts³⁸ són les següents: tractament + nom i cognom/s, càrrec (*Molt Honorable Senyor Ernest Benach Pascual, president del Parlament de Catalunya*)³⁹ o càrrec, tractament + nom i cognom/s (*El president del Parlament de Catalunya, Molt Honorable Senyor Ernest Benach Pascual*). Cal remarcar en aquests dos exemples que, si bé la seqüència de tractament s'escriu en majúscula inicial, el càrrec (*president*) s'escriu en minúscula. ICS (1996: 28), IEC (2016: 13), AVL (2016: 232) i Tena (2016: 144) registren també el cas del tractament protocol·lari precedit del nom del càrrec i sense el nom de la persona que n'és titular, tots dos escrits en majúscula inicial: *Il·lustríssima Senyora Alcaldessa, Sa Santedat el Papa, Sa Majestat el Rei, Molt Honorable Senyor President*. D'altra banda, *senyor* apareix en majúscula (SLAJ, 2006: 13), la qual cosa constitueix un ús excepcional (Estopà & García, 2003: 127), ja que aquest mot no es considera protocol·lari, com tampoc ho són altres formes de tractament genèric de persones, com ara *doctor, sant, beat, sor, pare, fra, mossèn* i *professor*, i per tant sempre s'escriuran en minúscula llevat si s'integren dins d'una fórmula protocol·lària o apareixen abreujades, com ara *Sr., Dr. o Mn.*⁴⁰ En qualsevol cas, la fórmula

34. Per a un recull de la normativa en matèria de precedència i protocol a l'Estat espanyol, *vid.* López-Nieto, 1985. Concretament, a Catalunya les normes de protocol estan regulades per dos decrets de 1981: el Decret 189/1981, de 2 de juliol, que estableix les normes de protocol i cerimonial en l'àmbit de la Generalitat de Catalunya i el Decret 459/1981, de 6 de novembre, pel qual es modifica el Decret 189/1981, de 2 de juliol, que estableix les normes de protocol i cerimonial en l'àmbit de la Generalitat de Catalunya.

35. Algunes de les fonts analitzades estableixen la llista de tractaments protocol·laris, principalment per raons pràctiques del servei del qual emana la font o per raons formatives (com és el cas de SLAJ, 2006: 13-14). Pel que fa a les fonts que ho fan per raons pràctiques, tot i que no tinguin conseqüències directes sobre els usos de les majúscules, és interessant esmentar les categoritzacions que estableixen d'aquests tractaments. Així, ICS (1996: 45-48) distingeix els tipus de tractaments següents: tractaments protocol·laris habituals del territori català, tractaments protocol·laris habituals de la resta de comunitats autònomes (sense fer distinció entre comunitats del territori lingüístic català o de fora d'aquest), tractaments protocol·laris habituals de l'Estat i tractaments protocol·laris religiosos habituals. Mataró (2001: 20-26), per la seva banda, separa tres tipus de tractaments protocol·laris: civils i polítics, religiosos i militars. Estopà & García (2003: 139-140) forneixen una llista de tractaments protocol·laris principalment relacionats amb l'àmbit judicial. Hernández *et al.* (2006: 521-535) segueixen les categories establertes pel Servei de Protocol del Govern de les Illes Balears: tractaments de la Casa Reial, tractaments civils i polítics (de les Illes Balears, d'altres comunitats autònomes, de l'Estat i de la Unió Europea), tractaments acadèmics, tractaments militars i policials, tractaments eclesiàstics i tractaments nobiliaris. UJI (2009: 162-63) proposa una llista de tractaments protocol·laris principalment relacionats amb l'àmbit de l'administració universitària. Triadú & Franquesa (2010: 214-228) distingeixen entre tractaments propis de Catalunya, tractaments d'altres territoris de parla *[sic]* catalana, tractaments a l'Estat espanyol, tractaments de l'àmbit militar, tractaments de l'àmbit religiós i tractaments de l'àmbit nobiliari. UOC (2011: 279-290) estableix quatre tipus de tractaments protocol·laris: acadèmics, civils, eclesiàstics i militars. CNLG (2013: 23) proposa una llista de tractaments protocol·laris principalment relacionats amb els àmbits municipal, comarcal, provincial i autonòmic. Finalment, AVL (2016: 234-243) presenta una llista molt completa de tractaments separats segons els epígrafs següents: membres de les institucions autonòmiques valencianes, membres de les institucions estatals, membres de l'Administració local, membres de l'Administració de Justícia, tractaments de la Casa Reial, tractaments nobiliaris, tractaments militars, tractaments eclesiàstics i tractaments universitaris. També s'hi inclou una llista d'abreviatures dels tractaments protocol·laris.

36. Vargas, 2001: 87; SLUV, 2005: 12; Hernández *et al.*, 2006: 211; UJI, 2009: 160-161; Triadú i Franquesa, 2010: 213; UOC: 2011: 279; CNLG, 2013: 23; AVL, 2016: 231.

37. Mestres, 1995: 136; Pujol & Solà, 1995: 153; Casanovas *et al.*, 1997: 41; Mataró, 2001: 32; Vargas, 2001: 87; AVL, 2006: 57; SLAJ, 2006: 175; Corominas, 2008: 207; Tarragona, 2009: 9; UJI, 2009: 161; Sangles, 2010: 86; Triadú & Franquesa, 2010: 213; UdG, 2010: 43; UOC, 2011: 124; Amadeo & Solé, 2012: 236; CNLG, 2013: 14; AVL, 2016: 121, 232; DGPL, 2016: 15-16; ÉsAdir: fitxa 5061 (fitxa «Formes de tractament»: <http://esadir.cat/entrades/fitxa/id/5061>). UJI (2009) proposa també l'exemple dels tractaments protocol·laris compostos precedits de possessiu, com ara *Sa Majestat el Rei d'Espanya*, en realitat poc habituals en la documentació juridicoadministrativa.

38. ICS, 1996: 45; Mataró, 2001: 19; Hernández *et al.*, 2006: 212; Triadú & Franquesa, 2010: 214; AVL, 2016: 231-232; Tena, 2016: 99.

39. Segons Badia *et al.* (1997: 607), en aquest cas la forma protocol·lària introdueix el nom propi, mentre que el càrrec apareix com un incís amb valor explicatiu, com a aposició.

40. UB, 1992: 10; Solà, 1995: 77; Badia *et al.*, 1996: 606; ICS, 1996: 28; UPC, 1996: 42; Vargas, 2001: 85; Estopà & García, 2003:

a fer servir per defecte en el llenguatge juridicoadministratiu català hauria de ser *senyor* i *senyora*, emprats sempre amb minúscula inicial (UJI, 2009: 160). Parlament (2014: 37, 94) advoca fins i tot per l'eliminació dels tractaments protocol·laris i de les formes *senyor* i *senyora* davant dels noms de persones.

Un cas específic de l'ús de les majúscules inicials en la documentació protocol·lària és la presència del tractament quan aquest va seguit del càrrec i no pas del nom de la persona qui l'ostenta. En aquest cas el nom del càrrec haurà de portar excepcionalment inicial majúscula, com per exemple a *Molt Honorable President de la Generalitat* i la seva forma abreujada *M. Hble. President de la Generalitat*.⁴¹ Com s'ha indicat més amunt, en seqüències d'aquest tipus, si el càrrec no queda inclòs dins del tractament protocol·lari, s'escriu amb minúscula inicial: *Il·lustre Senyor Joan Orteu i Ferrús, degà del Col·legi de Procuradors de Girona* (Estopà & García, 2003: 128; Amadeo & Solé, 2012: 236). D'altra banda, el càrrec tampoc no portaria majúscula inicial si s'eliminés el tractament protocol·lari i s'hi afegís el tractament personal, per al qual regeix el principi general de la minúscula inicial (*senyor Jaume Ribés, president de la Generalitat*) (Corominas, 2008: 206-207; UJI, 2009: 161). Aquest principi s'aplica també quan s'omet el tractament personal, ja que s'està esmentant únicament la denominació del càrrec i per tant s'aplica el principi d'escriptura amb minúscula inicial, del qual es parlarà a la secció següent: *El Molt Honorable Senyor President del Parlament de Catalunya vs. El president del Parlament ha demanat un minut de silenci* (Mestres, 1995: 136).

De l'anàlisi de les fonts pel que fa a aquesta qüestió, es pot arribar a les conclusions pràctiques següents:

- Els tractaments protocol·laris s'escriuen sempre amb majúscula inicial en tota la seqüència quan són tractaments compostos. Aquesta convenció no inclou el nom del càrrec, que s'escriu en minúscula.
- El tractament protocol·lari pot anar precedit del nom del càrrec i sense el nom de la persona que n'és titular, en el cas del qual tots dos, nom de càrrec i tractament protocol·lari, s'escriuen amb majúscula inicial.
- Les formes de tractament genèric (no protocol·làries) de persones sempre s'escriuen en minúscula llevat que s'integrin dins d'una fórmula protocol·lària o apareguin abreujades
- En el cas de formes de tractament genèric seguides del nom del càrrec, el criteri general és el de l'ús de la minúscula.

4.3 Designació de persones fora de la documentació protocol·lària

El principi general és que els noms de càrrecs públics, corporatius i representatius⁴² —incloent-hi les denominacions dels operadors judicials (Estopà & García, 2003: 127)—, les professions (SLAJ, 2006: 175), els oficis —públics o privats— (Mestres, 1995: 135; Hernández *et al.*, 2006: 294) i els graus acadèmics i administratius, així com les dignitats i els títols nobiliaris (Hernández *et al.*, 2006: 294;⁴³ Triadú & Franquesa, 2010: 57), designacions professionals, eclesiàstiques i militars (ÉsAdir: fitxa 5060;⁴⁴ Triadú & Franquesa, 2010: 58) porten minúscula inicial,⁴⁵ vagin seguits o no de nom propi (Sangles, 2010: 86): *El president obre la sessió i concedeix la paraula a...; Per tot això, la cap lletrada que sotasigna proposa...*

Aquesta regla es basa en un principi ben senzill: aquests noms no tenen «per ells mateixos cap singularitat semàntica ni social que els individualitzi» (Mestres *et al.*, 2007: 294). Sangles (2010: 87) indica, però, que tot

128; Hernández *et al.*, 2006: 293; Mestres *et al.*, 2007: 295; Corominas, 2008: 206-207; UJI, 2009: 188; UdG, 2010: 43; UOC, 2011: 124; CNLG, 2013: 14; AVL, 2016: 120, 232, 233; DGPL, 2016: 17; Tena, 2016: 100, 144.

41. UB, 1992: 9; Estopà & García, 2003: 128; UJI, 2009: 188; UOC, 2011: 124.

42. Pujol & Solà, 1995: 157; ICS, 1996: 28; UPC, 1996: 42; Badia *et al.*, 1997: 606-607; Mataró, 2001: 32; Vargas, 2001: 221; Hernández *et al.*, 2006: 293; Ferré, 2007: 116; Mestres *et al.*, 2007: 294; Picó & Ramon, 2009: 138; Tarragona, 2009: 9; UJI, 2009: 188; Triadú & Franquesa, 2010: 57; UdG, 2010: 42; UOC, 2011: 123; CNLG, 2013: 17; Parlament, 2014: 28; AVL, 2016: 120; DGPL, 2016: 15; IEC, 2016: 12; Tena, 2016: 143-144.

43. Aquesta font hi afegeix que, tal com s'ha vist més amunt, la regla no s'aplica si els títols van precedits del tractament protocol·lari corresponent en seqüències com ara *Sa Santedat el Papa Joan Pau II*, és a dir, que les denominacions de les dignitats s'escriuen essencialment en minúscula, com qualsevol altre càrrec. L'excepció vindria si se li afegís un tractament protocol·lari.

44. Fitxa «Càrrecs, títols nobiliaris i designacions professionals, eclesiàstiques i militars»: <http://esadir.cat/entrades/fitxa/id/5060>.

45. Solà, 1995: 76; Ruai, 1997: 162; *El Periódico*, 2002: 234; UJI, 2009: 189. Com s'ha indicat més amunt, les formes abreujades d'aquestes designacions no protocol·làries s'escriuen, però, amb majúscula inicial (*Sr.; Dr.; Mn.*) (Ruai, 1997: 162; Sangles, 2010: 87).

i que no es tracta d'un context protocol·lari, es pot fer servir la majúscula inicial si «el títol indica un càrrec oficial d'un personatge important» (*El Primer Ministre ha presentat la dimissió*) o si hom fa referència a «personatges únics, no seguits del seu nom propi», com ara *Rei* o *Papa*. És el que Pujol & Solà (1995: 147) anomenen *antonomàsia conceptual*, terme que designa l'ús de la majúscula inicial per als noms comuns referits a «certs càrrecs o dignitats institucionals d'ordre social, polític o religiós» quan és evident que s'està fent referència a una persona concreta, com si el nom propi d'aquesta persona hagués quedat incorporat al nom del càrrec. Aquests mots perden la majúscula si van en plural o acompanyats d'un determinatiu. *El Periòdic* (2002: 234) segueix un criteri similar, ja que estableix un seguit d'excepcions relacionades amb la dignitat del càrrec: *el Rei* (d'Espanya), *la Reina* (d'Espanya), *el Príncep* (d'Astúries), els defensors del poble (*Defensor del Poble*; Síndic de Greuges; *Justícia Major d'Aragó*, etc.), *el Papa* i *el Dalai-lama*. Aquest ús és evidentment antonomàstic, és a dir, que un cop que el càrrec aparegui acompanyat del nom de la persona qui l'ostenta, la majúscula inicial es converteix en minúscula. Vargas (2001: 221) advoca, però, per una simplificació de la regla per tal d'unificar criteris i a causa de la dificultat d'aplicació de l'antonomàsia conceptual, que demana al redactor que decideixi sobre la presumpció dignitat del càrrec.

En conclusió, pel que fa als criteris de designació de persones fora de la documentació protocol·l·lària, es poden expressar les prescripcions generals següents:

- Porten minúscula inicial els noms de càrrecs (públics o privats), les professions i els graus acadèmics, així com els títols nobiliaris, eclesiàstics i militars.
- En aplicació del principi d'antonomàsia conceptual, alguns d'aquests càrrecs, quan no van acompanyats del nom de la persona que n'és titular, però se sap a quina persona en concret s'està fent referència, poden escriure's en majúscula si es considera que la dignitat del càrrec en qüestió ho requereix. L'aplicació d'aquest principi depèn molt del tipus de càrrec i del rol d'aquest càrrec dins del sistema general del text en qüestió.

4.4 Designació d'entitats o organismes formalment constituïts

El principi de minúscula inicial s'aplica també a la designació genèrica de l'àmbit al qual pertany el càrrec, emprada per evitar la tendència a fer servir un masculí suposadament neutre (*deganat* en comptes de *degà* o *degana*), però no quan aquesta designació correspon a un òrgan administratiu o polític concret (el *Deganat de la Facultat de Ciències*) (UJI, 2009: 189), ja que els noms d'organismes oficials, institucions,⁴⁶ agrupacions (partits polítics, sindicats, associacions professionals i ciutadanes; *El Periòdic*, 2002: 222), organismes i institucions internacionals (*El Periòdic*, 2002: 223), empreses (Vargas, 2001: 97; Triadú & Franquesa, 2010: 53), establiments, entitats oficials (*Ajuntament de Barcelona*), civils (*Hospital del Mar*), militars (*l'Exèrcit de Terra*), judicials (*Jutjat de Vigilància Penitenciària núm. 3 de Catalunya, Sala Segona del Tribunal Suprem*),⁴⁷ legislatives (*Corts Generals, Parlament de Catalunya*) (*El Periòdic*: 2002: 222),⁴⁸ referents a cossos policials o de seguretat (*la Guàrdia Urbana*) (ÉsAdir;⁴⁹ Picó & Ramon, 2009: 137), universitats, facultats, escoles, departaments o instituts universitaris (*la Facultat de Ciències Jurídiques de la Universitat Rovira i Virgili*) (UB, 1992: 11; *El Periòdic*, 2002: 223;⁵⁰ Corominas, 2008: 215), institucions religioses (*Conferència Episcopal*), empreses, establiments (*el Cafè Vienès*) i grups artístics (*La Fura dels*

46. Pujol & Solà, 1995: 154; ICS, 1996: 30; UPC, 1996: 53; Badia *et al.*, 1997: 600; Mataró, 2001: 34; Vargas, 2001: 223; *El Periòdic*, 2002: 222; AVL, 2006: 56; Hernández *et al.*, 2006: 302; SLAJ, 2006: 176; Mestres *et al.*, 2007: 299-300; Tarragona, 2009: 8; Picó & Ramon, 2010: 137; UdG, 2010: 47; UOC, 2011: 125-126; CNLG, 2013: 14; Justícia, 2013: 39; Parlament, 2014: 28; AVL, 2016: 123; DGPL, 2016: 20; GM, 2016: 122; Tena, 2016: 145.

47. *Avui*, 1997: 44; *El Periòdic*, 2002: 222; Estopà & García, 2003: 128; Picó & Ramon, 2009: 137; Justícia, 2013: 39.

48. *El Periòdic* proposa, però, dos exemples que no compleixen aquest principi: *Cambra alta* i *Cambra baixa*. En ambdós casos, l'adjectiu que acompanya el nom s'escriu amb minúscula inicial. Atès que aquests dos termes es poden considerar correferents d'òrgans legislatius, i seguint el que estableix la majoria de les fonts pel que fa a l'escriptura dels correferents, es podria haver preconitzat l'ús de les formes *cambra alta* i *cambra baixa*. Tot i que la font no fa servir el concepte de correferent, sinó el de designació incompleta, aquest criteri sí que s'aplica en els noms de sindicats, partits polítics, associacions ciutadanes i professionals i cossos policials (*El Periòdic*, 2002: 222-223).

49. Fitxa «Àmbit militar i cossos de seguretat»: <http://esadir.cat/entrades/fitxa/node/militar#operacions>.

50. Aquesta font estableix, però, la minúscula per als noms de les càtedres, que sí porten majúscula inicial en la denominació de l'àmbit al qual pertanyen (*càtedra de Redacció*), prescripció que fan igualment UB (1992: 12-13) i IEC (2016: 21, n. 21), tot i que aquesta darrera recomana l'ús generalitzat de la minúscula, també en la designació de l'àmbit de la càtedra: l'explicació que en dona és que les càtedres han deixat d'ésser òrgans de gestió de les universitats.

Baus), polítics (*Esquerra Republicana de Catalunya*) o econòmics, així com els serveis i departaments que els integren, amb els quals mantenen una relació de dependència (IEC, 2016: 17, n. 15), siguin aquests de consulta o de govern, oficials o no oficials (Corominas, 2008: 213-214), s'escriuen en majúscula,⁵¹ estigui aquesta denominació en català o en una altra llengua (*el Foreign Office*) (Solà: 1995: 79;⁵² UJI, 2009: 190). Aquest principi s'aplica als substantius i adjectius que formen part de la denominació d'aquestes entitats formalment constituïdes (Mestres, 1995: 136). Solà (1995: 79-80) estableix, però, una distinció d'ús quan la denominació està composta d'una paraula genèrica seguida d'una aposició: en aquest cas, el criteri s'aplica segons que es tracti d'una entitat pública o centre d'ensenyament mitjà o superior (*l'Institut Joan d'Àustria*) —on es manté la majúscula en el conjunt de la denominació— o d'una entitat privada o centre d'ensenyament primari (*el col·legi públic Joan Maragall*; *l'editorial Alta Fulla*) —on el terme genèric s'escriu en minúscula.

DGPL (2016: 21) i Sangles (2010: 94) estableixen la majúscula inicial per als elements principals dels noms d'òrgans de gestió dels organismes o entitats,⁵³ siguin aquests oficials o no; així, segons aquests autors, s'hauria d'escriure el *Claustre de Professors de l'Institut Balmes* o el *Comitè d'Empresa*.⁵⁴ UB (1992: 12) segueix aquest criteri, sempre que es tracti d'un òrgan formalment constituït.

L'ús generalitzat de la majúscula en la designació d'organismes és preconitzat igualment per Corominas (2008: 211-212), qui aplica la regla per als «noms d'institucions, organismes, grups o entitats dels àmbits polític i sindical professional, legislatiu, judicial, religiós, esportiu, empresarial, financer, borsari, sanitari, cultural, de l'Administració pública, de l'ensenyament, dels cossos de seguretat, de l'hoteleria, d'organitzacions internacionals, etc.». Cal remarcar com aquest autor estableix la majúscula per als termes genèrics que formen part de la designació del nom, raó per la qual s'hauria d'escriure *Hotel Majestic* o *Restaurant Miramar*, i no pas *hotel Majestic* i *restaurant Miramar*, que seria l'escriptura correcta seguint el criteri adduït per Solà (1995). Un cas particular és el del mot *registre*: Parlament (2014: 29) estableix una distinció entre l'ús com a òrgan (*Registre de la Propietat*) —amb generalització de la majúscula inicial— o quan es refereix a una base de dades o document (*Registre unificat de maltractaments infantils a la xarxa hospitalària de Catalunya*), amb majúscula només en el primer element de la denominació.

L'ús sistemàtic de les majúscules en tots els elements de la denominació de l'organisme —tret dels elements secundaris, com ja s'ha assenyalat més amunt— té una utilitat pràctica en termes de redacció i lectura, ja que permet de delimitar-ne l'extensió (Pujol & Solà, 1995: 154; Solà, 1995: 71; Amadeo & Solé, 2012: 230) en el cas que es tracti d'una denominació complexa amb una paraula genèrica i un complement adjectival o preposicional (*Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya*) o d'una denominació complexa sense genèric pròpiament dit, com s'esdevé amb els noms de marques comercials (Solà, 1995: 78; Corominas, 2008: 220), i no es pugui fer servir cap altre recurs tipogràfic (cometes o lletra cursiva), com sí ocorre amb els títols de llibres o articles.⁵⁵ Aquest principi no s'aplica quan el genèric apareix en plural, tot i que la majúscula sí es manté en els complements (*les àrees de Joventut, Esport i Cultura*).⁵⁶ Cal esmentar un criteri que contradiu aquest principi, i que és el de *Avui* (1997: 44), el qual distingeix entre institucions —que no defineix⁵⁷— i «organismes que depenen de les institucions», els noms dels quals s'escriuen en minúscula, tret de la denominació de la matèria competencial. Així, segons aquesta font, s'hauria d'escriure: *departament de Governació, ministeri de Sanitat, direcció de Política Lingüística o regidoria de Cultura*.

51. Mestres, 1995: 136; Solà, 1995: 77; Casanovas, 1997: 41; Sangles, 2010: 93; Amadeo & Solé, 2012: 237; ÉsAdir: fitxa 5083 (fitxa «Organismes de govern i administracions públiques»: <http://esadir.cat/entrades/fitxa/id/5083>). Segons aquesta darrera font, en cas d'abreujament de la denominació, es manté la majúscula, per exemple *Dept. de Benestar Social*.

52. Segons Solà, en el cas de les denominacions no traduïdes d'organismes no s'ha de fer servir la cursiva, sinó mantenir la rodona.

53. Criteri evocat també per ICS (1996: 31), SLAJ (2006: 117), Tarragona (2009: 9), UOC (2011: 126) i CNLG (2013: 14), que preconitzen l'ús de la majúscula per a tots els òrgans de gestió, tret de quan s'utilitzin de manera genèrica o en plurals aglutinadors.

54. Se suposa que, en el cas de *Comitè d'Empresa*, s'admet la minúscula quan la denominació és genèrica i no es parla d'un comitè d'empresa específic, ja que aquesta font admet l'ús de la minúscula inicial quan es tracta d'una denominació incompleta considerada com a genèrica (Sangles, 2010: 94).

55. En aquest article no es desenvoluparà la qüestió de l'ús de les majúscules en els títols de llibres, capítols de llibres o articles, ja que els criteris que s'hi utilitzen són molt generals, aplicables a qualsevol obra de creació, i no exclusius del llenguatge jurídicoadministratiu. Potser aquesta qüestió s'hauria d'estudiar de manera més específica en un treball sobre el català emprat en les obres de doctrina jurídica.

56. Solà, 1995: 79; Justícia: 2013: 39; AVL, 2016: 124; GM, 2016: 123.

57. La qüestió de les institucions, la denominació de les quals s'ha de distingir segons les fonts de la dels organismes o entitats, es desenvolupa en el punt 4.5 d'aquest article.

Les denominacions incompletes, quan se sap a quin òrgan s'està fent referència i per tant el context fa innecessari el complement, també porten majúscula inicial (*la Conselleria [d'Hisenda] ha decidit...*; *en aquest jutjat hem rebut la prova pericial sol·licitada; traslladeu les actuacions a l'Ajuntament esmentat*), però no quan la referència es no concreta o genèrica (*cada vicerektorat ha de presentar una memòria; un jutjat de menors té la funció de...*),⁵⁸ és a dir, com estableix GM (2016: 123), quan el genèric s'utilitza com a nom comú, però també «quan s'acompanya d'un especificador diferent de l'article definit o d'un complement especificatiu»: *Aquesta conselleria no té les competències que s'indiquen*;⁵⁹ *La conselleria competent en matèria de cultura*⁶⁰ [...]. *El Periódico* (2002: 222) no segueix, però, aquest criteri, car indica que, quan no apareix el nom complet, la referència s'ha d'escriure en minúscula. La font no especifica si s'aplica a tots els casos, és a dir, tant a la forma genèrica com a la incompleta; en qualsevol cas, l'exemple proposat remet més aviat a una forma incompleta de tipus genèric: *S'ha d'acudir al ministeri corresponent*. En una altra secció de l'article dedicat a l'ús de les majúscules per a les designacions de partits polítics, sindicats i associacions ciutadanes i professionals (*El Periódico*, 2002: 222), es forneixen d'altres exemples que fan referència a la forma abreujada d'una denominació completa, la qual s'escriu en minúscula (*l'Associació de veïns de Sant Andreu vs. l'associació de veïns*). El mateix criteri se segueix per als cossos de policia (*els Mossos d'Esquadra*⁶¹ *vs. la policia autonòmica*) (*El Periódico*: 2002: 223; també Ferré & Nogué, 2010: 154). Sangles (2010: 94-95) indica el caràcter genèric o neutre com a vector de l'ús de la minúscula inicial, mentre que l'oficialitat o singularitat han d'ésser criteris d'ús de la majúscula. Es fa servir la minúscula per referir-se a dues o més entitats diferents o per designar plurals aglutinadors (*els ajuntaments de Castelló i Elx*;⁶² *els jutjats de vigilància penitenciària de Catalunya; els departaments de la Generalitat*)⁶³ o quan s'empra un correferent⁶⁴ —una denominació laxa o sinònima amb termes com *cambrà, consistori, corporació, entitat, ens, empresa, institució, organisme...*⁶⁵ (Solà, 1995: 80)— que no forma part de la denominació oficial⁶⁶ (*la cambrà catalana, el consistori reusenc*). *Avui* (1997: 44) generalitza la majúscula inicial per als plurals, sense indicar si aquestes formes remetent a denominacions genèriques o a plurals aglutinadors. Així, el plural d'*Ajuntament* és *Ajuntaments* i el de *Diputació*, *Diputacions*.

En conclusió, els elements principals de les convencions relatives a la designació d'entitats o organismes formalment constituïts són els següents:

- Els noms d'entitats o organismes públics o privats s'escriuen amb majúscula inicial en tots els elements principals de la designació.
- Els òrgans de gestió d'aquestes entitats o organismes també s'escriuen en majúscula.
- Les denominacions incompletes de les entitats o organismes, quan se sap a quin òrgan s'està fent referència i per tant el context fa innecessari el complement, també porten majúscula inicial. Aquest

58. UB, 1992: 12; ICS, 1996: 31; UPC, 1996: 55; Badia *et al.*, 1997: 600; Hernández *et al.*, 2006: 302; SLAJ, 2006: 176; Mestres *et al.*, 2007: 300-301; Corominas, 2008: 214; UdG, 2010: 47; UOC, 2011: 127; Amadeo & Solà, 2012: 237; CNLG, 2013: 14; Justícia, 2013: 39; Parlament, 2014: 30; DGPL, 2016: 20; GM, 2016: 122-123; IEC, 2016: 18; Tena, 2016: 145, 148. IEC (2016: 18) esmenta el cas de *Seguretat Social*, que pot remetre a la designació incompleta d'un organisme públic, però que també designa un concepte de dret laboral que s'ha d'escriure en minúscula (*seguretat social*).

59. Tot i que el context indica a quina conselleria s'està fent referència, l'ús d'un article diferent del definit fa que no es pugui considerar el nom com a propi sinó com a comú. Aquest principi no s'aplicaria, segons aquesta font (GM, 2016: 123), quan, al costat del demostratiu, s'expressi el nom sencer o gairebé sencer de l'organisme: *Aquesta Direcció General de Política Lingüística* [...].

60. En aquest cas és clar que l'ús del complement *competent en matèria de* atorga a *conselleria* un caràcter genèric més propi d'un nom comú que d'un nom propi.

61. Parlament (2014: 44-45) distingeix entre la designació *Mossos d'Esquadra*, per fer referència a l'ens públic, equivalent a *la Policia*, i *mossos d'esquadra*, com a equivalent de *policies, agents* o *agents dels Mossos d'Esquadra*.

62. Pujol i Solà (1995: 155) apliquen un criteri diferent en aquest cas: quan un nucli genèric en plural va acompanyat de més d'un especificatiu, la majúscula d'aquest es manté (*les Conselleries de Cultura i Educació*).

63. Mataró, 2001: 34; SLAJ, 2006: 176; Mestres *et al.*, 2007: 300; Corominas, 2008: 212, 214; UOC, 2011: 125-126; CNLG, 2013: 17; Parlament, 2014: 30; DGPL, 2016: 20; Tena, 2016: 145-147.

64. ICS (1996: 32) i Tena (2016: 148) parlen de *designació sinònima*. Pujol & Solà (1995: 149), de *substituts laxos*.

65. *Els membres del consistori barceloní*, en comptes de *Els membres de l'Ajuntament de Barcelona*.

66. Mestres, 1995: 137; UPC, 1996: 56; Badia *et al.*, 1997: 601; Estopà & García, 2003: 129; Hernández *et al.*, 2006: 302; Mestres *et al.*, 2007: 301; UJI, 2009: 191; Sangles, 2010: 95; UdG, 2010: 48; UOC, 2011: 127; CNLG, 2013: 17; AVL, 2016: 124; DGPL, 2016: 22; IEC, 2016: 19.

principi no s'aplica quan la referència es genèrica, és a dir, quan no se sap exactament a quin òrgan s'està fent referència, o quan es tracta d'un plural aglutinador o d'un correferent.

4.5 Denominació d'institucions

Pel que fa a les denominacions d'institucions, tot i observar tendències generals comunes, es pot subratllar una interessant varietat de criteris. D'antuvi, la diferència que s'estableix en les fonts entre la denominació d'organismes oficials —com totes les que s'acaben d'esmentar— i aquestes denominacions institucionals no sempre sembla clara. Les previsions establertes per les fonts s'han d'interpretar com a referides a denominacions que contenen certes paraules d'abast institucional, com ara *estat*, *govern* o *administració*.⁶⁷ Així, UJI (2009: 191) estableix un criteri simplificador que consisteix a emprar la minúscula per a la designació d'entitats o institucions jurídicopolítiques (*l'estat espanyol*⁶⁸) i religioses (*l'església anglicana*). Aquest criteri és seguit per Lacreu & Domingo pel que fa a *estat* i *església*. (1996: 5, 14), però no pas per a *govern*, per al qual es distingeix el criteri de precisió: majúscula quan es fa referència a un òrgan concret —es tracti o no de la denominació completa— i minúscula quan s'empra en sentit genèric (1996: 16). S'aplica un criteri similar per a *administració*, que només pot aparèixer en majúscula quan forma part de la denominació d'un òrgan (*Consell d'Administració de l'Institut Valencià de Serveis Socials*) (1996: 5). Ferré & Nogué (2010: 153) introdueixen un altre criteri, aquest totalment aliè a la dicotomia semàntica concreció/generalització, ja que afirmen que la majúscula es reserva al Govern català —designat generalment sense topònim, *el Govern*—, mentre que el Govern estatal i els governs de la resta de territoris del domini lingüístic s'hauran d'escriure en minúscula. Aquest principi, però, no s'aplica a *Estat*, que ha d'aparèixer sense adjectiu i amb majúscula quan es refereix a l'Estat espanyol. Pujol & Solà (1995: 149) estableixen una excepció: quan *administració* i *govern* són equivalents a «període de govern» i van generalment qualificats amb el cognom de la persona que el presideix: en aquest cas, l'ús de la minúscula inicial en tots els elements de la denominació es consideraria obligatori (*l'administració Reagan*). Aquest període pot ésser considerat present, però també pretèrit, per la qual cosa la denominació tindria un valor de període històric.

El Periódico (2002: 234) estableix la minúscula per als «sistemes de govern»,⁶⁹ com ara *monarquia* o *república*, tret que es refereixin a una època històrica determinada (*la Segona República Espanyola*), formin part de la denominació oficial d'un país (*República Francesa*) o s'utilitzin com a sinònim d'Estat (*el president de la República*).⁷⁰ Mestres (1995: 136) parla de designacions usuals d'entitats religioses o jurídicopúbliques, que són categories similars a les que estableixen UB (1992: 11) i UJI (2009), però per donar una prescripció diferent: encara que es tracta de noms comuns, per extensió de la regla general, que imposa la majúscula a tots els elements principals (substantius i adjectius), s'ha de fer servir la majúscula inicial, però només al substantiu inicial de la designació (*Església anglicana*; *Estat espanyol*). Aquest criteri és seguit igualment per moltes altres fonts.⁷¹

67. IEC (2016: 19) parla de *designacions especials*, formades «per mots que poden ésser polisèmics en un mateix context», referint-se als termes següents: *administració*, *cort*, *església*, *estat*, *exèrcit*, *imperi*, *govern*, *seu* i *corona*. Pujol & Solà (1995: 150) parlen en aquests casos d'un ús diacrític de les majúscules que té com a objectiu «remarcar l'aspecte corporatiu o institucional sota el qual s'evoquen».

68. Es pot comparar aquest ús de *estat espanyol*, amb inicial minúscula, amb els casos observats en fonts lexicogràfiques i terminològiques. Així, el DIEC, en la vuitena accepció de l'entrada *estat*, la relativa a la «forma d'organització política», registra els exemples *estat monàrquic* o *estat republicà*, amb inicial minúscula, que remetent a la forma d'organització política, mentre que els exemples de referència directa a l'estat com a institució apareixen amb inicial majúscula (*el cap de l'Estat*; *ministre de l'Estat*; *els afers de l'Estat*). Aquest criteri sembla menys clar que l'establert per Solà (1995: 79), que distingeix entre l'ús institucional i l'ús comú. L'Optimot reserva la inicial majúscula a la designació de l'Estat espanyol, com es pot comprovar en les fitxes de toponímia 298/1 i 6552/1, relatives respectivament a les denominacions en català de les províncies i comunitats autònomes, i en les fitxes de convencions i tractaments protocol·laris. Solà (1995: 79) alerta precisament contra la confusió que pot existir amb paraules com ara *estat*, *administració*, *església*, *govern*, *nació*, *exèrcit*, *universitat*, *judicatura*, *episcopat* o *districte*, que tenen un sentit institucional i un altre de comú i que, per tant, s'han d'escriure en majúscula quan es fan servir amb el primer sentit i en minúscula quan es tracta del segon.

69. Segons la denominació emprada en aquesta obra.

70. Cal tenir en compte, com remarca IEC (2016: 27, n. 25), que «com més es determinen aquests termes, més es confonen els trets com a forma de govern i com a fet o període històrics», la qual cosa obliga a una certa unificació de criteris. Així, aquesta font estableix, al contrari del que fa *El Periódico*, la minúscula per a les formes de govern (*la república*, *la monarquia absoluta*) i per als períodes històrics, alguns dels quals remetent alhora a formes de govern (*el segon triumvirat*, *el principat*) (IEC, 2016: 25).

71. Pujol & Solà, 1995: 148; ICS, 1996: 30; UPC, 1996: 56; Badia *et al.*, 1997: 601; Mataró, 2001: 34; *El Periódico*, 2002: 224; SLAJ, 2006: 177; Mestres *et al.*, 2007: 300; Picó & Ramon, 2009: 138; Tarragona, 2009: 8; UOC, 2011: 126; CNLG, 2013: 14; Parlament, 2014: 30; AVL, 2016: 125; DGPL, 2016: 21; GM, 2016: 125; Tena, 2016: 47-48.

Justícia (2013) només fa referència al terme *administració*, que s'escriu amb majúscula seguit d'un complement amb minúscula inicial (*Administració de justícia*). Sangles (2010: 93) preconitza el mateix criteri, tot afegint-hi els noms d'institucions militars. Estopà & García (2003: 129) estableixen la inicial majúscula per a les paraules *administració*, *estat* i *govern*. IEC (2016: 19-21) aplica aquest principi a *administració* (*l'Administració autonòmica*), *església* (*l'Església grega*), *imperi* (*Imperi otomà*) i *corona* (*la Corona catalanoaragonesa*). Els exemples que proposa per a *govern* (*El Govern es reuneix dimecres*) i *exèrcit* (*els diferents cossos de l'Exèrcit*) no van acompanyats d'adjectiu, però es pot inferir l'aplicació de la mateixa regla. Aquesta font inclou, dins de les denominacions d'entitats de caràcter institucional, dues altres denominacions: *cort* –en majúscula quan es refereix a la reunió de la Cort o les Corts (la Cort General del Principat de Catalunya)– i *seu*, en majúscula quan es refereix als òrgans de govern de la Ciutat del Vaticà (*Santa Seu* o *Seu Apostòlica*).

Evidentment, aquest principi no s'aplicaria, segons tots els autors esmentats, a les designacions genèriques ni als plurals aglutinadors (*les administracions europees*; *el paper d'un estat modern*).⁷² Segons GM (2016: 123), alguns casos no complirien la regla del complement en minúscula perquè es tracta de la denominació d'un únic nom propi i no pas d'un nom propi seguit d'un adjectiu amb funció de concreció; és el cas d'*Hisenda Pública* o *Ministeri Fiscal*, així com *Generalitat Valenciana* i *Govern Valencià*, ja que per tradició es considera que, en els casos esmentats, els topònims formen part de la denominació oficial.

Pel que fa al mot *estat*, Corominas (2008: 213) fa una distinció entre l'ús amb el sentit d'organització política, que s'escriuria amb inicial majúscula, i l'ús dins d'una expressió o locució (*Els estats europeus ja han consensuat un text nou; cop d'estat*). Se suposa que els adjectius que acompanyen *Estat* amb sentit d'organització política van en minúscula, tot i que l'autor no fa cap referència a aquesta qüestió⁷³. Quant a *govern* (i el seu sinònim *executiu*) i *administració*, Corominas emprà un criteri de simplificació en preconitzar l'ús de la minúscula inicial, també per als marcs referencials que puguin acompanyar aquests termes (*administració pública, govern català*). L'autor no aplica aquest mateix criteri, però, al mot *església*, que s'escriu amb majúscula inicial quan correspon a la institució i amb minúscula quan s'utilitza en sentit genèric o com a plural aglutinador (*Església anglicana vs. Aquest moviment promou la cooperació entre totes les esglésies*).

El Periódico (2002: 221) estableix un criteri per a l'ús de la majúscula inicial semblant al que s'aplica en castellà⁷⁴ i que no apareix en les altres fonts analitzades. Aquest consisteix a distingir entre l'ús del mot quan es refereix a l'organització política —amb majúscula— o quan es refereix a la divisió administrativa —amb minúscula (*Estat espanyol vs. estat de Guerrero*). Noteu que l'adjectiu que acompanya *Estat* s'escriu amb inicial minúscula segons aquesta font. El mateix criteri s'aplica a *Govern* i a totes les expressions sinònimes (*Consell de Ministres; Executiu; Administració*, etc.) quan es refereixen al d'un país determinat o un organisme supranacional.

Optimot (fitxa 7369/2) i Parlament (2014: 30), d'altra banda, prescriuen la inicial majúscula en les denominacions d'institucions concretes (*Administració catalana; Estat francès; Govern britànic*), mentre que reserven la minúscula a les denominacions genèriques i als plurals aglutinadors (*les administracions*

72. Tarragona (2009: 10) aplica aquest principi tot parlant de «denominacions genèriques», sense distingir entre la denominació genèrica pròpiament dita (*Qualsevol administració pot tramitar la vostra sol·licitud*) del plural aglutinador (*Els exèrcits suposen una despesa important als pressupostos dels estats*).

73 Segons Sol, Campamà & Mestres (2016: 44), *estat* porta majúscula inicial quan indica «el conjunt dels òrgans que governen un país sobirà»; si el mot apareix acompanyat d'un adjectiu, aquest s'escriu en minúscula (*l'Estat espanyol*). *Estat* també s'escriu en majúscula quan forma part de la denominació oficial d'un òrgan concret de l'Estat (*Consell d'Estat*), previsió que remet a la convenció de la majúscula generalitzada en les denominacions d'organismes (Sol, Campamà & Mestres, 2016: 45). És interessant esmentar que, en la resta de casos, aquesta font preconitza l'ús de la minúscula. La font no n'estableix una llista, ja que la seva finalitat és explicar només el cas excepcional d'ús de la majúscula, però, dels exemples que forneix, es pot inferir que *estat* s'haurà d'escriure en minúscula quan aparegui esmentat de manera genèrica o en plurals aglutinadors, encara que faci referència al conjunt d'òrgans de govern d'un país sobirà (*els estats de la Unió Europea; un estat com el nostre*).

74. Segons el DPD (RAE, 2005: 274), el mot *estado* «se escribe con inicial mayúscula cuando significa “conjunto de los órganos de un país soberano” [...]; también cuando se refiere a la unidad política que constituye a un país, o a su territorio» i «con minúscula en el resto de sus acepciones, incluida la que se refiere a la porción del territorio de un Estado cuyos habitantes se rigen, en algunos asuntos, por leyes propias». Es pot suposar que aquest paral·lelisme amb la convenció castellana es deu al fet que *El Periódico* és un diari amb doble versió (catalana i castellana) i, per tant, pot haver-hi certa influència entre els llibres d'estil d'ambdues llengües.

públiques; els governs democràtics). Solà aplica aquest principi (1995: 79).⁷⁵ que prescriu per a mots com *monarquia, corona*,⁷⁶ *estat, generalitat, govern, administració, parlament, corts, assemblea, dieta o església*, susceptibles d'aparèixer acompanyats d'un gentilici en minúscula que no forma part de la seva denominació oficial. Solà, però també Badia *et al.* (1997: 601), distingeix clarament entre *l'Assemblea Nacional francesa*, on el gentilici concreta la denominació oficial i podria ser prescindible en determinats contextos, i *República Francesa*, que no pot aparèixer sense el gentilici (en majúscula, s'entén) perquè aquest forma part de la seva denominació tradicional, consagrada per l'ús oficial. En aquest sentit, cal remarcar la contradicció amb UJI (2009) pel que fa a la denominació de les esglésies, ja que, en aplicar el criteri de concreció de la denominació, *Església anglicana* sí que portaria inicial majúscula, mentre que aquesta darrera font proposa l'ús sistemàtic de la minúscula inicial per a tots els elements de la denominació, com s'ha indicat més amunt. També cal subratllar que, segons el criteri de l'Optimot, porten només majúscula inicial, dins d'una denominació complexa, els noms *administració, govern, estat i església*, que són els que atorguen al terme sencer la seva naturalesa de designació institucional, mentre que la resta d'adjectius i complements porten inicial minúscula.

En conclusió, els criteris esmentats pel que fa a la denominació d'institucions poden resumir-se en la convenció general següent:

- Es pot considerar que els termes que designen institucions són *administració, estat, govern i església*. Les fonts registren altres termes, però aquests són els que ofereixen més consens. S'escriuen en majúscula quan s'empren en el sentit més institucional i poden aparèixer acompanyats d'adjectius que s'escriuran en minúscula. Es tracta de termes força polisèmics, per la qual cosa s'ha de tenir en compte la dimensió institucional de l'ús que se n'està fent en un text determinat; aquest criteri és el que ha d'ajudar a establir si s'ha de fer servir la majúscula o no.

4.6 Denominació de normes jurídiques i documentació administrativa

Segons la majoria de les fonts analitzades,⁷⁷ la denominació de les normes jurídiques apareix amb inicial majúscula només a la primera unitat del segment, que és, d'altra banda, la que designa el tipus de text. Es pot esmentar en aquest sentit la descripció sintètica de la convenció descrita per Mestres (1995: 138): «Els noms substantius i adjectius que componen el títol d'un document oficial s'escriuen amb minúscula inicial, llevat de la inicial absoluta del títol i dels noms propis que formen part del títol». Segons la descripció feta per Vargas (2001: 168), «[e]ls textos legislatius [...] s'esmenten formalment sempre amb un número d'ordre escrit en xifres [...], seguit d'una barra inclinada i l'any complet també escrit en xifres, i després d'una coma, de la referència al dia (en xifres) i al mes (en lletres); després d'una altra coma, s'indica la matèria que regula el text»: *Llei 5/1988, del 28 de març*,⁷⁸ *de creació de les comarques del Pla de l'Estany, del Pla d'Urgell i de l'Alta Ribagorça*. Aquest criteri s'aplica a les lleis (*Llei orgànica 6/1985, d'1 de juliol, del poder judicial*⁷⁹), als decrets (*Decret 35/1989, de 24 de febrer, pel qual es determina l'estructura orgànica de la Direcció General del Medi Natural*) (Mestres 1995: 138), als ordres (*Ordre de 15 de febrer de 1999, per la qual es regula el procediment...*) i als reials decrets (*Reial decret llei 1/1998, de 27 de febrer, sobre infraestructures*

75. Lacreu & Domingo (1996) apliquen aquest mateix principi, però de manera més irregular, ja que preconitzen la majúscula per a *parlament* o *govern* quan aquests designen institucions concretes, però no pas per a *estat i església*, que en principi poden revestir el mateix caràcter institucional.

76. Pel que fa a *corona*, resulta interessant esmentar el criteri que introdueixen Lacreu & Domingo (1996: 11): «S'escriu amb minúscula quan fa referència al poder reial o imperial [...]; però [...] amb majúscula quan forma part del nom d'un territori governat per un sobirà: *la Corona d'Aragó*.»

77. Mestres, 1995: 138; ICS, 1996: 35; UPC, 1996: 51; Badia *et al.*, 1997: 611; Mataró, 2001: 35; AVL, 2006: 58; Hernández *et al.*, 2006: 304; SLAJ, 2006: 177; Corominas, 2008: 216; Tarragona, 2009: 8; Triadú & Franquesa, 2010: 56; UdG, 2010: 51; UOC, 2011: 133-134; CNLG, 2013: 16-17; Parlament, 2014: 32; DGPL, 2016: 32-33; IEC, 2016: 39; Sol, Campamà & Mestres, 2016: 55; Tena, 2016: 152.

78. Cal remarcar que les dates de promulgació de lleis, resolucions, decrets, etc. van sempre entre comes (Sitjà, 2002: 17), norma específica de les tècniques legislatives catalana i espanyola. L'any de promulgació s'hi indica també, separat del número d'ordre per una barra inclinada (Triadú & Franquesa, 2010: 47).

79. Respecte a *poder judicial*, és interessant esmentar les prescripcions d'SLAJ (2016: 176) sobre l'obligatorietat de l'ús de la minúscula: «Cal parar compte a l'hora d'escriure *poder judicial*, que ha de ser amb minúscula perquè no és el nom propi de cap institució, sinó que és la manera de designar un tipus de poder. Per tant, seria una forma paral·lela a *poder legislatiu i poder executiu*». I afegeix un cas en què sí que s'hauria de fer servir la majúscula, ja que es tracta del nom d'una institució: *Consell General del Poder Judicial*.

comunes en els edificis...). En el cas que hi hagi un element que s'escriu normalment amb majúscula — principalment, perquè es tracta del nom d'un organisme oficial, però també perquè hi hagi un topònim, com l'exemple esmentat al principi d'aquest paràgraf— s'aplica el mateix principi i es manté ben evidentment la majúscula dels noms propis (*Llei orgànica del Tribunal Constitucional*) (Estopà & García, 2003: 130).

Pujol & Solà (1995: 155) apliquen un criteri mixt que consisteix a posar la majúscula a tots els elements de la denominació, tret dels secundaris, entre els quals es troba el nom del mes en les denominacions en què aquest apareix:⁸⁰ *la Llei 22/1987, d'11 de març, de Propietat Intel·lectual*. D'acord amb aquesta lògica, l'ús de la majúscula s'hauria de generalitzar en el cas de la denominació abreujada (*la Llei de Propietat Intel·lectual*).⁸¹ Segons aquests autors, aquest criteri no s'aplica, però, als textos normatius la denominació dels quals està composta d'un substantiu genèric acompanyat d'un sintagma nominal complex precedit d'una preposició diferent de *de*: en aquest cas la tendència consisteix a aplicar la mateixa norma esmentada més amunt, és a dir, a limitar la majúscula al substantiu que forma el nucli de la denominació (*la Llei sobre drets de propietat intel·lectual a les obres cinematogràfiques*) (Pujol & Solà, 1995: 160).

AVL (2016: 133-134) estableix també que els substantius i adjectius que formen part de la denominació oficial d'un instrument normatiu s'han d'escriure amb majúscula inicial: *la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià; l'Ordenança Municipal de Protecció contra Incendis; el Conveni Europeu per a la Protecció dels Drets Humans i de les Llibertats Fonamentals*. Aquest precepte no s'aplicaria, segons aquesta font, «quan el títol de la disposició legal té un caràcter descriptiu»: *la Llei 27/2006, de 18 de juliol, per la qual es regulen els drets d'accés a la informació, de participació pública i d'accés a la justícia en matèria de medi ambient*.

Segons Solà (1995: 89), els textos legals de més importància en la jerarquia de les normes, com ara l'*Estatut d'Autonomia* o la *Constitució Espanyola*, se solen escriure amb majúscula en tots els mots que en constitueixen el títol. Aquest principi també es preconitzat per *El Periódico* (2002: 223), el qual reserva la majúscula als correferents de la Constitució espanyola (*Carta Magna; Llei de Lleis*),⁸² al contrari del que fa IEC (2016: 39), que considera que s'ha d'escriure en minúscula precisament perquè es tracta d'un correferent (*carta magna*).

UPC (1996: 51), Justícia (2013: 39) i IEC (2016: 39) no segueixen l'excepció exposada per Solà i apliquen el principi general esmentat més amunt — majúscula inicial a la primera unitat del segment— a l'*Estatut d'autonomia* i als codis (*Codi civil; Codi penal*). Corominas (2008: 215) reserva la majúscula inicial als reculls de lleis o lleis fonamentals. Sangles (2010: 95) dona precisament *Estatut d'autonomia* com a exemple de l'aplicació generalitzada de la majúscula només a la primera unitat del segment⁸³. Segons aquesta font, la majúscula s'aplica al mot que designa la classe de document, principi que tindria una excepció en *Reial decret*, no esmentat per l'autor, on la classe de document apareixeria en minúscula: per aquesta raó semblaria més adient parlar de manera més genèrica de *primera unitat del segment*.

Algunes fonts analitzen el cas concret de la denominació dels diaris oficials per mitjà dels quals es publica la normativa i prescriuen l'ús de la majúscula inicial per a tots els elements principals de la seva denominació (*Bulletí Oficial de l'Estat; Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*) (Estopà & García, 2003: 131; Tarragona, 2009: 9). Corominas (2008: 219) hi afegeix la marca tipogràfica de la cursiva, ja que es tracta del títol d'una publicació periòdica.

El criteri general de majúscula inicial per al primer element de la designació no s'aplica, però, segons algunes de les fonts del corpus, als tractats, protocols, pactes o declaracions, que s'escriuen amb majúscula inicial per als noms i adjectius que en componen la denominació (*el Pacte de Competitivitat; el Protocol de Kyoto*)

80. En aquest cas se seguiria un criteri purament ortogràfic, ja que els noms dels mesos mai no porten majúscula en català a menys que es trobin a principi d'oració.

81. Mestres *et al.* (2007: 308) apliquen el criteri contrari, es a dir, el de la minúscula inicial, a les denominacions convencionals de documents oficials i les seves tramitacions corresponents (*la llei del divorci*). Segons els autors, aquest tipus de denominacions es reserven principalment al llenguatge periodístic.

82. Cal dir que aquesta font (*El Periódico*, 2002: 234) advoca per l'ús de la minúscula en la denominació de les lleis, potser perquè, com que es tracta del llibre d'estil d'un diari, les normes es designaran principalment mitjançant denominacions abreujades (*els pressupostos generals de l'Estat; la llei de normalització lingüística a Catalunya*).

83 Sol, Campamà & Mestres (2016: 55) segueixen exactament el mateix criteri, que es distingeix d'allò que s'ha d'aplicar en castellà, on, segons la norma acadèmica espanyola, la majúscula inicial s'aplica als elements principals de tota la denominació: *el Codi civil de Catalunya vs. el Código Civil*.

(Corominas, 2008: 218; IEC, 2016: 39). Aquest principi no es seguit, però, per El Periódico (2002: 223), que advoca per escriure en majúscula només els noms propis (*pau dels Pirineus*). Mestres *et al.* (2007: 309) fan la síntesi d'ambdós criteris quan afirmen que s'escriuen amb minúscula els noms comuns que formen part de les denominacions de tractats, pactes i convenis internacionals quan aquestes no s'esmenten senceres, sinó mitjançant un títol correferent, cosa que s'esdevé sovint amb els instruments anteriors al segle xx (*el tractat de Passau*, 1552) mentre que en les denominacions exactes es posa majúscula inicial a tots els elements principals (*El Govern de Cuba s'adhereix al Tractat de No-prolifерació d'Armes Nuclears*).

El precepte general de la majúscula en la primera unitat del segment s'aplica també en els casos de documents oficials, com ara projectes (*Projecte de regeneració del litoral valencià*) (Solà, 1995: 88;⁸⁴ Casanovas *et al.*, 1997: 42), plans (*Pla per al dret a l'habitatge*)⁸⁵ o sentències judicials (*Sentència núm. 1217 del Tribunal Superior de Justícia*)⁸⁶ (Pujol & Solà, 1995: 160-161; Estopà & García, 2003: 130; Triadú & Franquesa, 2010: 56), però no en les denominacions incompletes, escurçades⁸⁷ o els plurals aglutinadors (*una sentència condemnatòria; els projectes de llei presentats*) (Corominas, 2008: 216; UJI, 2009: 195); tampoc en les designacions genèriques (*Proposició de llei d'addició d'un apartat a l'article 164 del text refós*)⁸⁸ de la *Llei municipal i de règim local de Catalunya* (ICS, 1996: 35; Parlament, 2014: 32) o en les parts, seccions, títols, annexos, articles, preàmbuls, disposicions addicionals, exposicions de motius o toms de la normativa (*el preàmbul de la llei; la secció 2a del capítol iv del llibre ii de la Llei orgànica del poder judicial*)⁸⁹.

Aquest principi de simplificació s'aplica igualment als documents de l'Administració pública (*l'informe de l'assessoria jurídica; l'ordre de desnonament*), així com a les tramitacions que no corresponen a un document amb títol propi (Mestres, 1995: 138; ICS, 1996: 36; Mestres *et al.*, 2007: 308; DGPL, 2016: 32-33): diligències i documents administratius, documents acreditatius,⁹¹ tràmits parlamentaris, actuacions oficials i impostos (*el document nacional d'identitat; la petició de compareixença; l'impost sobre la renda de les persones físiques*),⁹² així com les «tramitacions impulsores del procediment davant els tribunals de

84. Solà (1995: 88) assimila els estudis, projectes i informes a obres formals o de creació, per la qual cosa preconitza que s'escriguin a més en cursiva. IEC (2016: 41) segueix aquest criteri quan l'estudi o projecte ha estat publicat en forma de llibre. Sobre això, cal no oblidar que les parts d'aquests documents s'esmenten entre cometes i no pas en cursiva (Solà, 1995: 161).

85. ICS, 1996: 36; UPC, 1996: 51; Triadú & Franquesa, 2010: 55; UdG, 2010: 51; UOC, 2011: 134; CNLG, 2013: 17; Justícia, 2013: 39; Tena, 2016: 153. UPC (1996) esmenta d'altres exemples del mateix tipus de document, com ara *programa, avantprojecte, proposta, liquidació i informe*, als quals s'aplica aquest principi (*l'Avantprojecte de pressupost; la Liquidació del pressupost de 1995 i estats auditats*). Mestres *et al.* (2007: 307) consideren, però, que tots els mots plens dels títols de plans, programes i campanyes s'han d'escriure amb majúscula inicial.

86. Dins de la denominació de la sentència apareix la referència a l'òrgan jurisdiccional que l'emeta, i que ha de portar majúscula inicial en els elements que la constitueixen.

87. Parlament (2014: 72-73) no distingeix entre la menció completa del nom de la norma jurídica i la menció incompleta o escurçada. En tots dos casos, el criteri és el de la majúscula inicial en el primer element de la denominació de l'instrument. Aquest criteri de simplificació pot deure's al fet que aquesta font és precisament un manual de redacció destinat a un òrgan legislatiu, per la qual cosa les referències als noms de normes jurídiques poden ser recurrents i pot resultar més senzill aplicar la unificació de designacions.

88. Hernández *et al.* (2006: 304) consideren que *text refós* ha d'escriure's en minúscula perquè forma part del nom d'un text legal, però reconeixen que hi ha casos en què la denominació «apareix de manera independent respecte del text legal del qual emana», raó per la qual se li apliquen els criteris esmentats més amunt: inicial de la primera paraula (tipus de text) i la resta de la denominació en minúscula (*D'acord amb el Text refós de la Llei de contractes de les administracions públiques, [...]*). Segons GM (2016: 122), la publicació del text refós no implica l'adopció d'una nova norma, sinó la modificació de la redacció de la mateixa disposició, la qual no canvia en realitat de nom. Per aquesta raó, no es pot considerar que *text refós* formi part de la denominació de l'instrument, en tot cas formarà part del decret legislatiu o del real decret legislatiu per mitjà del qual es publica la modificació de la norma anterior. Així, la font proposa l'exemple següent: *Decret legislatiu 1/1998, de 23 de juny, del Govern Valencià, pel qual s'aprova el text refós de la Llei de cooperatives de la Comunitat Valenciana*. Aquest mateix principi s'aplica a l'expressió *text articulat*, que indica tan sols que l'instrument està organitzat en articles; es tractaria, doncs, d'una expressió comuna: *Reial decret legislatiu 339/1990, de 2 de març, pel qual s'aprova el text articulat de la Llei sobre trànsit, circulació de vehicles de motor i seguretat vial*. Aquest principi contrasta amb AVL (2016: 134), que considera *text refós* com a part de la denominació oficial dels instruments: *el Text Refós de la Llei Municipal i de Règim Local*.

89. En aquest exemple concret, proposat per Estopà & García (2003), es podria considerar en realitat que *Llei orgànica del poder judicial* és una denominació incompleta d'un instrument el nom del qual és *Llei orgànica 6/1985, d'1 de juliol, del poder judicial*, per la qual cosa s'hi podria aplicar el principi de la minúscula inicial per a tots els elements de la denominació, que proposen d'altres autors (*Llei orgànica del poder judicial*).

90. Pujol & Solà, 1995: 160-161; ICS, 1996: 36; UPC, 1996: 52; Mataró, 2001: 35; Estopà & García, 2003: 130; SLAJ, 2006: 178-179; Mestres *et al.*, 2007: 308; Tarragona, 2009: 10; UJI, 2009: 195; Triadú & Franquesa, 2010: 60; UdG, 2010: 50; UOC, 2011: 134; AVL, 2016: 134; DGPL, 2016: 34; GM, 2016: 121; IEC, 2016: 40; Tena, 2016: 153.

91. ICS, 1996: 37; UPC, 1996: 53; Badia *et al.*, 1997: 611; Mestres *et al.*, 2007: 309; UdG, 2010: 50; DGPL, 2016: 35; Tena, 2016: 153.

92. Curiosament, un dels exemples proposats per UJI (2009: 195) és *esmena a la Llei de pressupostos*, que contravindria la mateixa

justícia» (IEC, 2016: 40) (*el recurs contenciós administratiu que vau interposar-hi; declaro el plet conclús per a sentència; la interpel·lació al Consell Executiu*).⁹³ Triadú & Franquesa (2010: 59-60) hi afegeixen les interlocutòries, les provisions, les preguntes parlamentàries, les actes, els acords, els contractes, els convenis, els informes, les memòries, les propostes i els protocols notariais, encara que es tracti de documentació que pugui estar acompanyada per una data i un número d'identificació que els atorguin un caràcter singular. AVL (2016: 135-136), de manera coherent amb les seves prescripcions en matèria de designació de documents de naturalesa jurídica, preconitza l'ús de la majúscula inicial per a tots els elements que formen part de la designació d'impostos i tributs (*l'Impost sobre la Renda de les Persones Físiques*) i de règims jurídics (*el Règim General de la Seguretat Social*).

Parlament (2014: 33-34) distingeix entre les designacions genèriques d'actuacions de l'Administració (*Pregunta al Govern a respondre per escrit sobre les característiques de la campanya d'inspecció del marcatge de preus de béns i serveis*) i les actuacions amb nom propi, on s'apliquen tres principis diferents: 1) quan el primer mot designa la classe d'actuació, amb majúscula inicial a tots els elements que formen part de la designació (*Campanya per a l'Accés a Medicaments Especials, CAME*); 2) quan el mot que designa la classe d'actuació —el genèric— no forma part del títol, i aquest títol és un lema, cas en el qual l'actuació s'escriu amb minúscules i el títol entre cometes amb el primer mot en majúscula (*el programa pressupostari «Serveis complementaris a l'educació»*);⁹⁴ 3) quan el mot que designa la classe d'actuació —el genèric— no forma part del títol, i aquest títol no és un lema sinó un nom propi, cas en el qual el nom de l'actuació segueix escrivint-se amb minúscula inicial i el nom propi amb majúscules i sense cometes (*l'operació Estiu 2008*). Hernández *et al.* (2006: 308) distingeixen igualment les dues primeres categories, però no la tercera. DGPL (2016: 34) no enuncia cap regla però marca la diferència entre aquestes dues categories en la secció d'exemples, tot i que el segon cas no apareix entre cometes (*Pla general de normalització lingüística vs. [...] es va presentar l'estudi Economia actual*).

GM (2016: 115-117), de manera força sintètica, i amb una clara voluntat de simplificació de la casuística, proposa la majúscula a la primera paraula dels noms de documents administratius següents, ordenats alfabèticament: *acceptació, acord, addenda, aplicació, aprovació, arranjamnt, canvi de cartes, canvi de notes, carta d'assistència, circular, conveni, correcció d'errata, correcció d'error, decisió, declaració, decret, decret legislatiu, decret llei, denúncia (d'un conveni), dictamen, directiva, edicte, entrada en vigor, esmena, estatut, guia, informe, instrucció, instrument, intercanvi de cartes, interlocutòria, interpel·lació, llei (estatal, autonòmica), llei orgànica, manifest, mecanisme, memoràndum, mesura, moció, modificació, ordre, ordre ministerial, ordenança, pacte, pla, posició, pregunta parlamentària, programa, projecte, projecte de llei, proposició de llei, proposició no de llei, protocol, providència, ratificació, reglament, reial decret, reial decret legislatiu, resolució, resposta parlamentària, sentència i tractat*. Aquest principi s'aplica igualment a les formes abreujades d'aquests documents administratius (*Llei orgànica del poder judicial*) (GM, 2016: 118), però no a allò que el text considera com a correferents. En aquest sentit, cal remarcar que la definició que s'hi dona de *correferent* és sensiblement diferent de la que es troba en les altres fonts analitzades (GM, 2016: 120): «Anomenem *co[r]referent* la denominació no ajustada al nom exacte amb què es denomina un document». Aquesta definició i els exemples proposats⁹⁵ fan difícil distingir els correferents de les denominacions abreujades, la qual cosa complica la correcta aplicació dels preceptes.

D'altra banda, segons aquesta mateixa font, la majúscula a tots els elements de la denominació s'aplica només als denominats «documents singulars» (GM; 2016: 118), com ara *l'Estatut d'Autonomia* o la *Constitució Espanyola*, però també els codis (*Codi Civil; Codi Penal*),⁹⁶ que moltes de les altres fonts escriuen amb

norma establerta per aquesta font, ja que *lleis de pressupostos* és en realitat la denominació incompleta i convencional d'un text normatiu i, per tant, no podria escriure's amb inicial majúscula.

93. Mestres, 1995: 138; Mataró, 2001: 35; Estopà & García, 2003: 130; SLAJ, 2006: 178; UOC, 2011: 134; CNLG, 2013: 17. Mataró (2001) distingeix, però, entre tramitacions i documents acreditatius —amb majúscula inicial— i els informes, estudis i projectes, el primer mot dels quals sí que s'escriuria amb majúscula inicial.

94. En aquest cas, UOC (2011: 134) advoca per l'ús de la cursiva en comptes de les cometes.

95. *La llei de la reforma laboral aprovada fa uns mesos...; El decret d'horaris i condicions de treball vigent...; El decret de provisió de llocs de treball pel qual està regulat aquest concurs de mèrits...* (GM, 2016: 120-121).

96. Mestres *et al.* (2007: 309) critiquen que els documents juridicoadministratius facin un ús abusiu de la majúscula en els títols de les «normes d'àmbit general» (codis, estatuts) i preconitzen precisament una simplificació de la denominació que hauria de passar per reservar la majúscula només a la inicial absoluta (*Estatut d'autonomia de Catalunya* i no pas *Estatut d'Autonomia de Catalunya*;

majúscula només al primer element (*Codi civil; Codi penal*). Tot i això, aquests instruments s'escriuen amb inicial minúscula quan es tracta de referències genèriques (*L'actual codi penal [...]; La constitució francesa va ser un referent per a totes les constitucions posteriors*) (GM, 2016: 120) i quan el document s'esmenta de manera anafòrica (*Amb aquesta llei s'inicien els treballs del nou parlament*) (GM, 2016: 121). Aquesta font estableix una altra llista de documents que s'escriuen amb minúscula inicial, inclús al primer element de la denominació; aquesta llista correspon *grosso modo* a allò que les altres fonts consideren documents acreditatius o documents de tramitació (administrativa o judicial) (GM, 2016: 119). Tot i això, hauria estat interessant que els autors de l'obra haguessin explicitat més clarament els criteris de classificació de la tipologia documental perquè l'eina resultés més comprensible. Heus aquí la llista de documents, ordenada per ordre alfabètic: *acta, addenda (sic)*,⁹⁷ *adjudicació, anunci, carnet* (de biblioteca, etc.), *carta d'elector, carta de pagament, carta pública, conflicte, conflicte positiu de competència, contracte, convocatòria, denúncia, diligència, document nacional d'identitat (DNI), document únic electrònic (DUE), expedient, full de comunicació de dades, informació pública, licitació, llicència* (de pesca, etc.), *notificació, número de identificació fiscal (NIF), passaport, permís de conduir, plec de càrrecs, plec de clàusules, plec de prescripcions, projecte, proposta de resolució, qüestió d'il·legalitat, qüestió d'inconstitucionalitat, recurs d'alçada, recurs d'anul·lació, recurs d'apel·lació, recurs d'inconstitucionalitat, recurs de cassació, recurs de queixa, recurs de reforma, recurs de reposició, recurs de revisió, recurs de súplica, targeta de la Seguretat Social*.

Pel que fa a la denominació de normes jurídiques i documentació administrativa, de l'anàlisi de les fonts es poden extreure les conclusions pràctiques següents:

- La denominació de les normes jurídiques apareix amb inicial majúscula només a la primera unitat del segment. Aquest principi s'aplica a tots els tipus de normes, incloent-hi els textos constitucionals i els codis. Els títols dels plans, dels projectes i de les sentències també segueixen aquest principi.
- Els tractats, protocols, pactes o declaracions s'escriuen amb majúscula inicial a tots els elements principals de la denominació.
- La minúscula es obligatòria quan la denominació d'algun d'aquests instruments jurídics es fa de manera genèrica o incompleta, o quan aquesta és emprada dins d'un plural aglutinador.
- La denominació dels diaris oficials per mitjà dels quals es publica la normativa s'escriu amb majúscula inicial a tots els elements principals de la seva denominació.
- S'escriuen en minúscula els títols de les parts, seccions, títols, annexos, articles, preàmbuls, disposicions addicionals, exposicions de motius o toms de la normativa.
- Els documents de l'Administració pública i les tramitacions que no corresponen a un document amb títol propi s'escriuen en minúscula.

5 Discussió

Les fonts analitzades forneixen solucions variades per a dubtes de redacció juridicoadministrativa força diversos en català. Tot i això, cal dir que les divergències són relatives, principalment dins del subcorpus d'obres convencionals específicament juridicoadministratives. Això és degut al treball de normalització de les convencions emprès per la Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya, la qual, amb la quarta edició de l'obra de referència *Majúscules i minúscules* (2016), estableix unes directrius que són seguides en la redacció del Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, en les publicacions del Parlament i en les de l'Institut d'Estudis Catalans, així com en els textos generats per la Diputació de Barcelona. Aquesta normalització de criteris s'ha pogut verificar dins del grup més especialitzat d'obres del corpus.

En el cas dels tractaments protocol·laris, es pot remarcar una gran coherència en els criteris d'aplicació de les majúscules, a desgrat del nombre elevat de fonts i la recurrència amb la qual aquest tema és tractat. Pel

Codi penal i no pas *Codi Penal*).

97. Aquest document apareix també a la llista esmentada més amunt.

que fa a les obres convencionals pertanyents de manera específica a l'àmbit jurídicoadministratiu, la finalitat de les fonts és, a més, proporcionar uns criteris concrets adreçats al servei del qual emanen, la qual cosa pot implicar que es posi el focus de manera diferent en un determinat grup de tractaments considerats com a més rellevants. Endemés, moltes d'aquestes prescripcions estan sotmeses a costums específics i a legislacions pròpies que regulen les matèries de representació i protocol. Això explica, per exemple, la varietat de llistes de tractaments segons les fonts, però no treu vàlida als criteris generals d'escriptura dels tractaments protocol·laris, gairebé idèntics en totes les fonts analitzades.

Pel que fa a la designació de persones, si bé les fonts apliquen un principi que podríem anomenar «de no singularitat semàntica» —a partir de l'explicació del criteri general donada per Mestres *et al.* (2007: 294)—, algunes fonts advoquen per un ús moderat de l'antonomàsia conceptual. Un altre cop, es percep la diferència de convencions segons el subcorpus, ja que s'ha remarcat la tendència a fer servir la majúscula amb termes considerats com a antonomàstics principalment en les fonts periodístiques, mentre que les fonts més específicament jurídiques advoquen per un ús simplificat. Caldria comprovar si aquesta tendència se segueix veritablement en la documentació judicial en català, molt influenciada per certes convencions atàviques del llenguatge jurídic castellà.

Quant a la designació d'entitats o organismes, les fonts estan d'acord a adoptar la majúscula generalitzada —és a dir, en tots els elements principals que en componen la denominació— sempre que es tracti d'un ens formalment constituït. Aquest principi s'ha verificat en la gran majoria de les fonts, ja siguin específicament jurídicoadministratives, generals o periodístiques. Com s'esdevé sovint amb les convencions gràfiques, el redactor, revisor o traductor haurà d'activar la seva intuïció com a usuari de la llengua —i evidentment les seves capacitats com a documentalista— per esbrinar fins a quin punt l'entitat en qüestió es pot considerar com a formalment constituïda. En aquest cas, la introducció de criteris aliens al caràcter formal de constitució de l'organisme, proposats per algunes de les fonts analitzades, com ara el caràcter oficial o no, públic o privat, de superioritat o inferioritat jeràrquica, compliquen sens dubte la tasca del professional de la llengua, però reflecteixen la complexitat de un problema en realitat de naturalesa extralingüística. Evidentment, aquests criteris semblen més transparents en els casos de llibres d'estil d'entitats administratives, com ara ajuntaments o universitats, els redactors de les quals solen designar un nombre limitat d'organismes, però poden resultar d'aplicació més complexa per al redactor periodístic, que ha d'actualitzar contínuament el seu catàleg de designacions.

Un altre element que reflecteix la diversitat de criteris entre les fonts concerneix l'ús de les majúscules en excepcions de designació, que per excepcionals no són ni de bon tros minoritàries, com són els correferents, les designacions abreujades o incompletes o els plurals aglutinadors. Els correferents són més habituals en el llenguatge periodístic que en la redacció tècnica, però això no vol dir que no se'n puguin trobar en multitud de textos jurídicoadministratius, sobretot per fer referència a organismes, institucions i a lleis de designació usual. La qüestió a resoldre torna a ésser la delimitació de la naturalesa de nom propi del segment expressat mitjançant un correferent o una designació abreujada, o situat dins d'una successió aglutinadora. Les fonts hi donen respostes diferents: la designació segueix representant un nom propi encara que se'l disegni de manera incompleta, per la qual cosa s'hi hauria d'aplicar la majúscula; una denominació incompleta ja no constitueix una denominació oficial, per la qual cosa s'hi hauria de fer servir la minúscula. La correferència pot servir, doncs, per justificar dues prescripcions antagòniques: El Periódico (2002: 223) considera correcta la majúscula de *Carta Magna* com a correferent de *Constitució*, perquè, pel fet de ser correferent, es tracta de termes intercanviables; mentre que, precisament pel fet de ser correferents, IEC (2016: 39) considera que la forma correcta és en minúscula. En aquest cas es tracta de fonts que pertanyen a dos subcorpus diferents, ja que El Periódico (2002) té com a finalitat servir de guia de convencions per als seus redactors, mentre que IEC (2016) és un llibre d'estil editorial que estableix criteris aplicables a d'altres institucions; barrejar fonts convencionals amb finalitats diferents pot semblar poc oportú, però cal no oblidar que el que fan es descriure un mateix fenomen des de dos punts de vista diferents, per la qual cosa esdevé interessant observar la varietat de solucions i la justificació que se'n fa.

Un correferent és una designació que es pot considerar més informal, més «laxa», com diria Solà (1995: 80), o, en qualsevol cas, que no respon al nom (oficial?, consagrat?, constituït?) amb el qual la convenció el designa. L'ús de la minúscula serviria en aquest cas per traçar la frontera entre la designació convencional

i una altra de tolerada (per la força de l'ús?, de la tradició?), però, un altre cop, en termes d'íctics se suposa —i s'ha de subratllar el caràcter hipotètic d'aquesta afirmació perquè les intencions del redactor no són mai generalitzables— que el correferent compleix la mateixa funció que la designació consagrada, és a dir, existeix en comptes d'aquesta designació i assenyalava cap a la mateixa realitat juridicoadministrativa, raó per la qual es podria escriure igualment amb majúscula. La mateixa diferència de criteri pot existir per tractar la qüestió dels plurals aglutinadors: es pot considerar un segment constituït d'un terme genèric acompanyat d'un complement amb un seguit d'àmbits (o un simple plural referit a diferents organismes administratius) com una designació genèrica i, per tant, escriure'l en minúscula o, ans al contrari, es pot considerar aquest segment com la forma plural de la designació consagrada, raó per la qual la majúscula és igualment possible.

Les fonts analitzades també presenten diferents solucions pel que fa a la denominació d'institucions, no sempre clara, en primer lloc, per les diferències en l'establiment del catàleg d'allò que hauríem d'entendre per institució. Si existeix un cert consens sobre la naturalesa institucional dels mots *administració* o *estat*, la qüestió no sembla tan clara quan es tracta de definir l'abast institucional de *església* o *exèrcit*. També resulta problemàtica la justificació mateixa de l'ús de la majúscula: es pot parlar veritablement de noms propis com es fa per als noms d'organismes, singularitzats precisament per l'ús de la majúscula distintiva? És necessari marcar l'aspecte institucional d'aquest ús? Si no es fa, l'enunciat resulta ambigu o incompreensible? La introducció del criteri institucional provoca una multiplicació de regles que no sempre resulta fàcil aplicar de manera sistemàtica, atès el nombre d'excepcions que remetent a l'ús *comú* d'aquests mots polisèmics (Solà, 1995: 79). Esdevé igualment complexa la separació entre les institucions i els organismes que en formen part, per a les denominacions dels quals les fonts reserven criteris gràfics diferents: així, si un nombre majoritari de fonts advoca per una *Administració catalana* —amb un gentilici en minúscula perquè suposadament no forma part de la denominació, tot i que defineix el tipus d'administració i contribueix, de retruc, a fer-ne un nom propi—, els organismes que en depenen es designen en majúscula en tots els seus elements principals. Evidentment, aquí cal també distingir entre les solucions aportades per les fonts especialitzades, amb criteris més unificats, i les fonts generals i periodístiques, amb criteris més difícilment sistematitzables.

La denominació dels instruments jurídics es caracteritza en termes generals per la uniformitat, sobretot en les fonts que estableixen criteris adreçats a l'Administració pública. Si la majoria està d'acord en la simplificació del criteri general d'escriptura⁹⁸ —només majúscula al primer element del segment—, la qüestió es complica quan cal reflectir gràficament la jerarquia de les normes, principalment en el cas de les fonts no especialitzades; així, les designacions consagrades i els correferents de les normes fonamentals o dels compendis codificats de lleis poden escriure's amb inicial majúscula, o en alguns casos sí les denominacions però no els correferents, o de vegades només el primer element —el que designa el tipus de document— i no pas el segon, que designa un topònim (*Constitució espanyola*) o una branca del dret (*Codi penal*). Ultra això, les fonts distingeixen els instruments normatius de la documentació administrativa —amb funció precisa però sense títol específic quan es tracta d'un tràmit, o amb títol però sense força normativa suficient: en aquest segon cas s'ha observat una certa disparitat de criteris en l'establiment d'un catàleg d'aquests documents.

6 Conclusions

Mestres & Trias (2015) han subratllat la impressionant quantitat de fonts existents per a la correcció de textos de què hom disposa en llengua catalana. Si aquesta profusió sobta en una llengua encara avui en situació de minorització, precisament és la necessitat de planificar el seu corpus la que ha contribuït a la normalització terminològica, a la reflexió sobre l'estàndard de la llengua i, ben evidentment, la que ha fet necessària una feina de gestió de les convencions escrites de la llengua, especialment en un context en el qual es volia que el català esdevingués la llengua normal d'ús dels òrgans administratius del país i, de manera general, una llengua escrita amb criteris d'escriptura propis. La dedicació de tants professionals de la planificació lingüística —i de les institucions que els han donat suport— ha generat un nombre remarcable de treballs que cal seguir analitzant. L'estudi realitzat en aquestes pàgines mostra que les diferents fonts, caracteritzades per una gran varietat d'objectius, ja que totes no s'adrecen específicament a l'Administració pública, expliciten els problemes derivats de l'aplicació de convencions gràfiques —unes en concret, en aquest cas

98. Relativament, ja que alguns autors prescriuen un ús generalitzat de la majúscula, en alguns casos en fonts recents (AVL, 2016: 133-134). D'altres, com Corominas (2008) o Tarragona (2009), admeten la majúscula al primer element per a la designació dels instruments, però no per als noms dels diaris oficials on aquests instruments esdevenen públics i adquireixen força de llei.

les majúscules— a un àmbit tan específic i tecnolectal com és el de la redacció juridicoadministrativa. La diversitat de criteris assenyalats en el corpus està directament relacionada amb el concepte de convenció gràfica —i potser fins i tot de norma lingüística: és aquesta generalitzable a tots els usuaris de la llengua?

La varietat de fonts analitzada demostra que, a nivells diferents, el tecnolecte juridicoadministratiu pot ésser emprat per diversos tipus de redactors, des de l'usuari d'un servei públic fins a l'operador judicial especialitzat, passant pel periodista o l'autor doctrinal. En qualsevol cas, l'aplicació de les convencions gràfiques resulta complexa, ja que ha quedat palesa la varietat d'usos que se'n poden fer i les necessitats que aquests usos produeixen: el periodista de tribunals i l'operador judicial poden fer servir formes contigües de tecnolecte, però amb finalitats diferents, la qual cosa, com s'ha vist en aquestes pàgines, duu a convencions gràfiques distintes. L'anàlisi de totes aquestes fonts —en un corpus que no deixa d'ésser parcial, però on hom pot considerar que es troben les principals referències— mostra l'abast de la problemàtica de l'ús convencional de la majúscula en la redacció juridicoadministrativa en llengua catalana: la intenció no ha estat en qualsevol cas de donar prescripcions tancades ni de trobar exclusivament l'element comú entre les convencions exposades per les fonts, sinó d'explicitar les preguntes més pertinents, aquelles que es fa força sovint qualsevol usuari o redactor en llengua catalana.

Bibliografia

- ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA. *Gramàtica normativa valenciana*. València: Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, 2006.
- ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA. *Manual de documentació administrativa*. 2a ed. València: Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, 2016.
- AMADEO, Imma; SOLÉ, Jordi. *Curs pràctic de redacció*. 2a ed. Barcelona: Educaula 62, 2012.
- ARANA I MASSANA, Esther; VILANA I CASALS, Àngels. *Tots els signes de puntuació: Aclariments, suggeriments, exemples i exercicis pràctics*. Barcelona: Ediciones Fausí, 1990.
- BADIA, Jordi [et al.]. *El llibre de la llengua catalana per a escriure correctament el català*. Barcelona: Castellnou Edicions, 1997.
- CASANOVAS, J. [et al.]. *Manual d'estil de la Ciutat Sanitària i Universitària de Bellvitge*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Institut Català de la Salut: Ciutat Sanitària i Universitària de Bellvitge, 1997.
- CENTRE DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA DE GIRONA. *Criteris d'ús de la llengua catalana, Ajuntament de Palafrugell*. Girona: Consorci per a la Normalització Lingüística, 2013.
- CORNU, Gérard. *Linguistique juridique*. 3a ed. París: Montchrestien, 2005.
- COROMINAS, Eusebi. *El 9 Nou / El 9 TV: Manual de redacció i estil*. Vic: Premsa d'Osona, 2008.
- COSTA CARRERAS, Joan; NOGUÉ SERRANO, Neus. *Curs de correcció de textos orals i escrits: Pràctiques autocorrectives*. Vic: Eumo Editorial, 2006.
- DEPARTAMENT DE JUSTÍCIA. *Criteris lingüístics del Departament de Justícia*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2013.
- DEPARTAMENT DE PRESIDÈNCIA. *Llibre d'estil de l'Ajuntament de Mataró*. Mataró: Ajuntament de Mataró, 2001.
- DIARI AVUI. *Llibre d'estil de l'Avui*. Barcelona: Editorial Empúries, 1997.
- DIRECCIÓ GENERAL DE POLÍTICA LINGÜÍSTICA. *Majúscules i minúscules*. 4a ed. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2016.

- DIRECCIÓ GENERAL DE POLÍTICA LINGÜÍSTICA I GESTIÓ DEL MULTILINGÜISME. *Criteris lingüístics de l'Administració de la Generalitat*. València: Generalitat Valenciana, 2016.
- DUARTE I MONTSERRAT, Carles; BROTO I RIBAS, Pilar. *Introducció al llenguatge jurídic*. 3a ed. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1990.
- DUARTE I MONTSERRAT, Carles; ALSINA, Àlex; SIBINA, Segimon. *Manual de llenguatge administratiu*. 6a ed. Barcelona: Escola d'Administració Pública de Catalunya, 2002.
- DUARTE I MONTSERRAT, Carles. «Consideracions generals d'estil». A: CAMPS, Oriol [et al.]. *La redacció de les lleis*. Barcelona: Escola d'Administració Pública de Catalunya, 1995, p. 11-23.
- EL PERIÓDICO. *Llibre d'estil d'El Periódico de Catalunya*. Barcelona: Ediciones Primera Plana, 2002.
- ESTOPÀ CASALS, Anna; GARCÍA GINESTÀ, Cristina. *Manual de llenguatge judicial*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2003.
- FERRÉ PAVIA, Carme. *Barcelonatv: Llibre d'estil*. Barcelona: Editorial UOC, 2007.
- FERRÉ PAVIA, Carme; NOGUÉ REGÀS, Anna. *Llibre d'estil: Agència Catalana de Notícies*. Barcelona: Editorial UOC, 2010.
- HERNÁNDEZ TERRASSA, Francesca [et al.]. *Llibre d'estil del Govern de les Illes Balears*. Palma de Mallorca: Presidència del Govern de les Illes Balears, 2006.
- INSTITUT CATALÀ DE LA SALUT. *Guia de comunicació escrita*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1996.
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. *Regles d'ús de les majúscules i les minúscules*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2016.
- JOSEPH I MAYOL, Miquel. *Com es fa un llibre. Diccionari de les arts gràfiques*. Barcelona, Editorial Pòrtic, 1991.
- LACREU, Josep; DOMINGO, Cristina. *Vocabulari de majúscules i minúscules*. Oliva: Generalitat Valenciana, 1996.
- LÓPEZ NIETO Y MALLO, Francisco. *Honores y protocolo*. Madrid: El Consultor de los Ayuntamientos y de los Juzgados, 1985.
- MARTÍNEZ BARGUEÑO, Manuel [et al.]. *Manual de estilo del lenguaje administrativo*. Madrid: Ministerio para las Administraciones Públicas, 1991.
- MESTRES I SERRA, Josep M. [et al.]. *Manual d'estil. La redacció i edició de textos*. 3a ed., actual. i ampl. Vic: Eumo, 2007.
- MESTRES I SERRA, Josep M.; TRIAS I FREIXA, Mireia. «Qualitat i fiabilitat de les obres de referència general per a la correcció de textos». *Revista de Llengua i Dret* [Barcelona: Generalitat de Catalunya. Escola d'Administració Pública], núm. 63 (2015).
- MESTRES I SERRA, Josep M. «Aspectes gràfics de la redacció de les normes». A: CAMPS, Oriol [et al.]. *La redacció de les lleis*. Barcelona: Escola d'Administració Pública de Catalunya, 1995, p. 117-148.
- MARTÍNEZ DE SOUSA, José. *Ortografía y ortotipografía del español actual*. 3a ed. Gijón: Ediciones Trea, 2014.
- MOLINER, María. *Diccionario de uso del español*. Madrid: Gredos, 1984.
- PICÓ, Neus; RAMON, M. Magdalena. *Llibre d'estil per al mitjans de comunicació orals i escrits*. Palma de Mallorca: Consell de Mallorca: Universitat de les Illes Balears, 2009.

- PUJOL, Josep M.; SOLÀ, Joan. *Ortotipografia: Manual de l'autor, de l'editor i el dissenyador gràfic*. 4a ed. Barcelona: Educaula, 1995.
- REAL ACADEMIA ESPAÑOLA. *Diccionario panhispánico de dudas*. Madrid: Espasa, 2005.
- REAL ACADEMIA ESPAÑOLA. *Ortografía de la lengua española*. Madrid: Espasa, 2010.
- RUAIX I VINYET, Josep. *Català complet, curs superior de llengua: Volum I: Temes introductoris, fonètica i ortografia*. Barcelona: Moià, 1997.
- SANGLES I MOLAS, Ramon. *Compendi de normes d'estil: Manual per a redactors i correctors*. Barcelona: Edicions SPD, 2010.
- SERVEI DE LLENGUA CATALANA DE LA UNIVERSITAT DE BARCELONA. *Proposta d'ús de majúscules i minúscules*. 2a ed. Barcelona, Universitat de Barcelona, 1992.
- SERVEI DE LLENGUA I TERMINOLOGIA DE LA UNIVERSITAT JAUME I. *Manual de documents i llenguatge administratiu*. 3a ed. Castelló de la Plana: Publicacions de la Universitat Jaume I, 2009.
- SERVEI DE LLENGÜES I TERMINOLOGIA DE LA UNIVERSITAT POLITÈCNICA DE CATALUNYA. *Guia lingüística pràctica 2: Convencions gràfiques per a textos docents*. Barcelona: Servei de Publicacions de la Universitat Politècnica de Catalunya, 1996.
- SERVEI DE LLENGÜES MODERNES DE LA UNIVERSITAT DE GIRONA. *UdG Llengua: Guia lingüística i d'estil*. Girona: Universitat de Girona, 2010.
- SERVEI DE POLÍTICA LINGÜÍSTICA DE L'AJUNTAMENT DE TARRAGONA. *Criteris de redacció i estil*. Tarragona: Ajuntament de Tarragona, 2009.
- SERVEI LINGÜÍSTIC DE L'ÀMBIT JUDICIAL. *Curs de llenguatge jurídic*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2006.
- SERVEI LINGÜÍSTIC DE LA UNIVERSITAT OBERTA DE CATALUNYA. *Guia pràctica de català*. Barcelona: Fundació per a la Universitat de Catalunya, 2011.
- SERVEIS D'ASSESSORAMENT LINGÜÍSTIC DEL PARLAMENT DE CATALUNYA. *Manual de redacció dels títols dels expedients presentats al Registre del Parlament*. Barcelona: Parlament de Catalunya, 2014.
- SERVEIS D'ASSESSORAMENT LINGÜÍSTIC DEL PARLAMENT DE CATALUNYA. *Els tractaments protocol·laris en els textos del Parlament de Catalunya: Criteris d'ús*. Barcelona: Parlament de Catalunya, 2010.
- SERVEIS LINGÜÍSTICS DE LES UNIVERSITATS VALENCIANES. *Criteris lingüístics per als usos institucionals de les universitats valencianes*. Alacant: Universitat d'Alacant, 2005.
- SITJÀ, Maria. *Material didàctic per al taller de puntuació de textos: Normes bàsiques i qüestions sobre l'ordre dels elements de la frase*. Barcelona, Escola d'Administració Pública de Catalunya, 2002.
- SOLÀ, Joan. *Llibre d'estil de l'Ajuntament de Barcelona*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 1995.
- SOL I SALVADÓ, Lluís; CAMPAMÀ I MORMENEO, Laia; MESTRES I SERRA, Josep Maria. *Les proves d'accés a la universitat (PAU): Criteris de redacció, maquetació i correcció del text de les proves*. 5a ed. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2016.
- TENA, Lluïsa. *Llibre d'estil de la Diputació de Barcelona*. Barcelona: Diputació de Barcelona, 2016.
- TRIADÚ I VILA-ABADAL, Joaquim; FRANQUESA I BONET, Esther (coords.). *Llibre d'estil jurídic del Centre d'Estudis Garrigues*. Cizur Menor: Editorial Aranzadi, 2010.
- VARGAS VALERO, F. Xavier. *Llengua i estil: Llibre d'estil del Col·legi d'Enginyers Tècnics Industrials de Barcelona*. Barcelona: Col·legi d'Enginyers Tècnics Industrials de Barcelona, 2001.

Recursos en línia

Crítèria: Espai web de correcció de l'IEC [recurs en línia]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Servei de Correcció Lingüística: Institut d'Estudis Catalans. Unitat de Correcció del Servei Editorial, 2014. <<http://criteria.espais.iec.cat>> [Consulta 2 juny 2017].

DIEC [recurs en línia] [Barcelona: Institut d'Estudis Catalans]. <<http://dlc.iec.cat>> [Consulta: 2 juny 2017].

ÉsAdir [recurs en línia] [Barcelona: Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals]. <<http://esadir.cat>> [Consulta: 2 juny 2017].

Optimot [recurs en línia] [Barcelona Generalitat de Catalunya]. <<http://aplicacions.llengua.gencat.cat/llc/AppJava/index.html>> [Consulta: 2 juny 2017].